

Ця програма фінансується **Європейським Союзом**
і співфінансується та впроваджується
Міністерством закордонних справ Данії

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
OF DENMARK

Центр політико-правових
реформ

ЗВІТ

ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ

МОНІТОРИНГУ ПРОЦЕСУ

ІНСТИТУЦІЙНОЇ

ТА ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ РОЗБУДОВИ

ВИЩОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО СУДУ

Валько В. І., Хавронюк М. І. Звіт за результатами моніторингу процесу інституційної та організаційної розбудови Вищого антикорупційного суду. – Київ, 2020. – 62 с.

Автори:

Валько Вадим Ігорович

експерт проекту «Громадський моніторинг та сприяння розбудові і діяльності Вищого антикорупційного суду» Центру політико-правових реформ, юрист-аналітик Секретаріату РГК при НАБУ, член Громадської ради доброчесності

Хавронюк Микола Іванович

член правління, директор з наукового розвитку Центру політико-правових реформ, член Національної ради з питань антикорупційної політики

Ця програма фінансується Європейським Союзом
і співфінансується та впроваджується
Міністерством закордонних справ Данії

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
OF DENMARK

Центр політико-правових
реформ

Звіт підготовлено Центром політико-правових реформ за підтримки Антикорупційної ініціативи Європейського Союзу в Україні (EUACI) у межах проекту «Громадський моніторинг та сприяння розбудові і діяльності Вищого антикорупційного суду». EUACI фінансується Європейським Союзом і співфінансується та впроваджується Міністерством закордонних справ Данії.

Погляди, висновки і рекомендації належать авторам і не обов'язково відображають позицію EUACI, ЄС і МЗС Данії.

ЗМІСТ

Умовні скорочення	4
Вступ	5
I. Історія обрання суддів	7
II. Заходи щодо створення ВАКС	9
III. Навчання та підвищення кваліфікації суддів	11
IV. Стан проведення регулярного оцінювання суддів	16
V. Діяльність апарату	20
V.I. Структура апарату	20
V.II. Загальний стан діяльності апарату	21
V.III. Кадрове забезпечення	23
V.IV. Приміщення	28
V.V. Фінансування та матеріально-технічне забезпечення	34
V.VI. Порядок одержання та перевірки справ і матеріалів, а також їх розподіл між суддями	36
V.VII. Стан діяльності Служби судових розпорядників	39
V.VIII. Заходи із запобігання та виявлення корупції у ВАКС	40
VI. Діяльність Служби судової охорони	43
VI.I. Стан забезпечення безпеки приміщень ВАКС	43
VI.II. Гарантії забезпечення безпеки суддів та членів їхніх сімей	45
VII. Дисциплінарна практика ВРП щодо суддів ВАКС	49
VIII. Випадки втручання у здійснення правосуддя	51
IX. Висновки та рекомендації	53

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

АП ВАКС	– Апеляційна палата Вищого антикорупційного суду
АРМА	– Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів
АСДС	– Автоматизована система документообігу суду
ВАКС	– Вищий антикорупційний суд
ВККС	– Вища кваліфікаційна комісія суддів України
ВРП	– Вища рада правосуддя
ВРУ	– Верховна Рада України
ГРД	– Громадська рада доброчесності
ГРМЕ	– Громадська рада міжнародних експертів
ДБН	– державні будівельні норми
ДП	– державне підприємство
ДСА	– Державна судова адміністрація
ЄС	– Європейський Союз
ЗМІ	– засоби масової інформації
КЗпП	– Кодекс законів про працю України
КМУ	– Кабінет Міністрів України
КПК	– Кримінальний процесуальний кодекс України
КУпАП	– Кодекс України про адміністративні правопорушення
НАБУ	– Національне антикорупційне бюро України
НБУ	– Національний банк України
НГУ	– Національна гвардія України
НП	– Національна поліція
НШСУ	– Національна школа суддів України
ОАСК	– Окружний адміністративний суд міста Києва
ОДА	– обласна державна адміністрація
ООН	– Організація Об'єднаних Націй
РГК	– Рада громадського контролю при Національному антикорупційному бюро України
РСУ	– Рада суддів України
САП	– Спеціалізована антикорупційна прокуратура
ТУ	– територіальне управління
ЄКПЛ	– Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод
ССО	– Служба судової охорони
ЄСПЛ	– Європейський суд з прав людини

*Висловлюємо щиру подяку працівникам та керівнику апарату ВАКС
Богдану Крикливенку за відкритість та всебічне сприяння
у підготовці цього Звіту.*

ВСТУП

5 вересня 2019 року ВАКС розпочав здійснювати правосуддя у кримінальних провадженнях щодо корупційних та пов'язаних з корупцією злочинах, віднесених до його підсудності. ВАКС отримав особливо відповідальне завдання, адже саме незалежна судова влада, відповідно до Конвенції ООН проти корупції, відіграє вирішальну роль в боротьбі з корупцією. За перші півроку роботи ВАКС як судом першої інстанції було ухвалено 3 вироки у кримінальних провадженнях, досудове розслідування у яких здійснювали детективи НАБУ, та ще один вирок було ухвалено суддями АП ВАКС. Початок роботи ВАКС позитивно вплинув на динаміку двостороннього діалогу між Україною та ЄС. Зокрема, у спільній заяві за результатами 6-го засідання Ради асоціації між Україною та Європейським Союзом було відзначено кроки української влади у запуску ВАКС.

Водночас ВАКС все ще є новоствореною інституцією і тільки проходить фазу становлення та розвитку. На цьому етапі дуже важливо володіти повними, об'єктивними та достовірними даними щодо поточної ситуації з інституційною та організаційною розбудовою Суду для того, щоб врахувати їх під час подальшої роботи, а також при формуванні та реалізації антикорупційної політики в Україні. Належна інституційна та організаційна спроможність, розумний менеджмент та достатність матеріально-технічних ресурсів є необхідними умовами реалізації завдань, покладених на суд.

Центр політико-правових реформ впродовж вересня 2019 року – лютого 2020 року здійснював громадський моніторинг та сприяння розвитку та діяльності Вищого антикорупційного суду. Метою проведення моніторингу був збір та аналіз відомостей щодо інституційної та організаційної розбудови ВАКС, формулювання за їх результатами об'єктивних висновків та рекомендацій, аби ВАКС мав належну функціональну спроможність для здійснення правосуддя, а також виконання інших завдань, покладених на нього згідно із законом.

Моніторинг проводився незалежними експертами на основі методології, яку було розроблено Центром політико-правових реформ з урахуванням положень Конституції України, Кримінального процесуального кодексу України, законів України «Про судоустрій і статус суддів», «Про Вищий антикорупційний суд», «Про державну службу», «Про запобігання корупції» та ін. Методологію було розроблено відповідно до положень законодавства станом на 1 жовтня 2019 року.

В основу моніторингу були покладено принципи:

- невторчання;
- неупередженості;
- об'єктивності і повноти;
- прозорості;
- професійності.

Під час дослідження проаналізовано період становлення Суду, роботу апарату,

його фінансове, кадрове та матеріально-технічне забезпечення, соціально-психологічний клімат у колективі, обсяги навантаження на суддів та працівників апарату Суду, відомості про проведені навчання та заходи з підвищення кваліфікації суддів, запроваджені у ВАКС заходи запобігання та виявлення корупції, стан дотримання гарантій безпеки суддів та членів їхніх сімей, а також стан охорони приміщень Суду, діяльність Служби судової охорони та Служби судових розпорядників. Крім цього, в рамках моніторингу було досліджено дисциплінарну практику Вищої ради правосуддя щодо суддів ВАКС і випадки втручання у здійснення правосуддя суддями ВАКС.

З метою забезпечення комплексного підходу до проведення дослідження та уникнення однобічного чи неповного аналізу, який призвів би до хибних висновків та нерелевантних рекомендацій, експертами в процесі моніторингу було проведено добровільне й анонімне онлайн-опитування суддів та працівників апарату щодо окремих аспектів роботи Суду. Таке опитування пройшли 30 суддів ВАКС (21 із 27 суддів першої інстанції (серед них 5 слідчих суддів із 9, які працюють у ВАКС), 9 із 11 суддів АП ВАКС) та 117 працівників апарату Суду. Окреслені респондентами проблеми, які були визначені як такі, що ускладнюють належне здійснення ними своїх повноважень, а також пріоритетні заходи, необхідні для підвищення ефективності діяльності Суду, використані при підготовці цього звіту.

За результатами моніторингу різних аспектів діяльності ВАКС авторами дослідження здійснено узагальнення та аналіз зібраної інформації, сформульовані конкретні висновки і рекомендації, спрямовані на покращення інституційної та організаційної розбудови ВАКС.

I. ІСТОРІЯ ОБРАННЯ СУДДІВ

Відбір суддів до ВАКС тривав з 2 серпня 2018 року до 11 квітня 2019 року. Вперше в історії України до формування судової інституції були залучені поважні іноземні експерти, які могли застосовувати право вето щодо кандидатів, якщо виникали обґрунтовані сумніви у їх доброчесності чи професійності.

Ключові етапи конкурсу та його основні проблеми чітко окреслені у дослідженні «Формування Вищого антикорупційного суду: як з 343 кандидатів відібрали 38 суддів», проведеному експертами Фондації DEJURE.

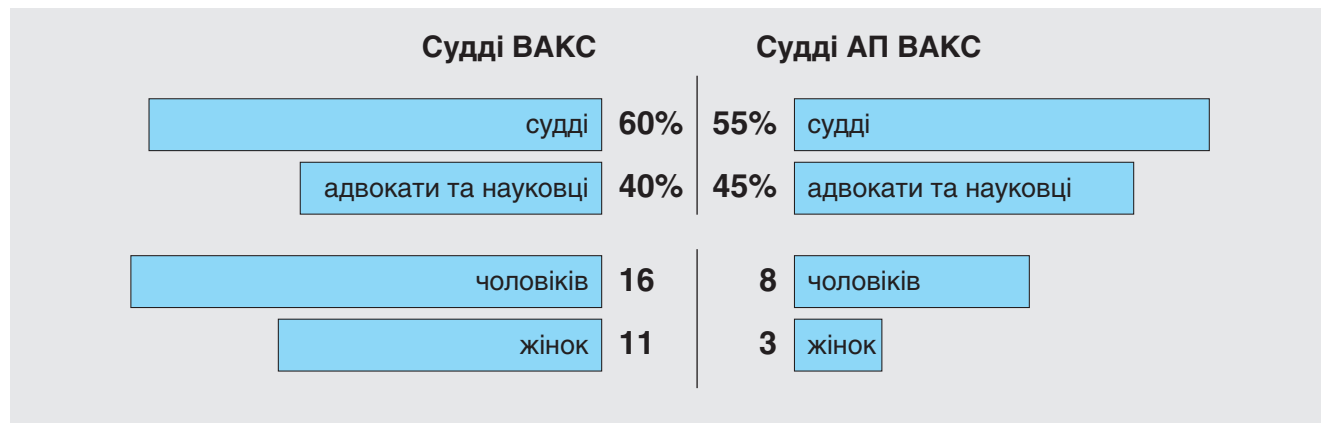
Загалом із заявами про участь у конкурсі звернулися 343 особи (103 особи – до АП ВАКС; 240 осіб – до ВАКС). За повідомленням ВККС, серед них було 45% суддів, 34% адвокатів, 14% науковців та 7% кандидатів із сукупним стажем. Після перевірки поданих документів до участі у конкурсі було допущено 270 осіб (89 – до АП ВАКС; 181 – до ВАКС). Надалі 156 осіб успішно склали тестування, 113 – практичне завдання (81 – до ВАКС; 32 – до АП ВАКС). Після цього кандидати повинні були пройти сито ГРМЕ. Спершу більшості із них запропонували надати пояснення на надіслані питання щодо доброчесності та професійності. Після оцінки наданих кандидатами пояснень члени ГРМЕ вирішили скликати спеціальне спільне засідання ГРМЕ та ВККС щодо 49 із них (43%). З 18 до 28 січня 2019 року члени ГРМЕ та ВККС провели шість спеціальних спільних засідань, за підсумками яких 39 кандидатів припинили участь в конкурсі. У фінальний рейтинг увійшов 71 кандидат.

6 березня 2019 року до ВРП надійшли рішення ВККС з рекомендаціями для призначення кандидатів на посади суддів ВАКС. У прохідну частину рейтингу до АП ВАКС увійшли 12 переможців конкурсу, серед яких 50% – судді, 50% – адвокати та науковці. У прохідну частину рейтингу до першої інстанції ВАКС увійшло 27 переможців конкурсу, 40% з яких мали досвід роботи адвокатами та науковцями, 60% – суддями. Переважна частина кандидатів-суддів до обрання їх у ВАКС працювали у звичайних районних судах різних областей.

18 березня 2019 року ВРП ухвалила рішення внести подання Президенту України про призначення до ВАКС 35 суддів із 39, яких рекомендувала до призначення ВККС. Серед них два доктори юридичних наук, п'ять кандидатів юридичних наук і один кандидат економічних наук. А на засіданні 28 березня 2019 року ВРП внесла подання Президентові України про призначення ще двох суддів до ВАКС та одного – до АП ВАКС.

11 квітня 2019 року Президент України підписав укази №128/2019 та №129/2019, якими призначив на посади відповідно суддів ВАКС та АП ВАКС. В цей же день відбулася церемонія складення ними присяги.

15 із 38 суддів ВАКС та АП ВАКС на момент призначення мали п'ять і більше років стажу роботи на посаді судді.

II. Заходи щодо створення ВАКС

20 лютого 2019 року ДСА було прийнято рішення про призначення тимчасово виконуючого обов'язки керівника апарату ВАКС. Ним став Олексій Жуков, начальник відділу адміністрування нерухомого майна ДСА. Його завданням стала реєстрація ВАКС як юридичної особи та забезпечення необхідних дій для належного початку роботи суду. Уже 21 лютого 2019 року ВАКС був зареєстрований як юридична особа та отримав ідентифікаційний код (42836259) з основним видом діяльності – державне управління загального характеру (КВЕД 84.11). Іншим видом економічної діяльності суду стала діяльність у сфері юстиції та правосуддя (КВЕД 84.23). Що цікаво, на відміну від ВАКС, саме другий вид діяльності є основним, наприклад, для Верховного Суду чи Конституційного Суду України.

Першою юридичною адресою Суду стала вулиця Липська, 18/5 у м. Києві, де розташовується ДСА. Згодом адреса змінилася на вул. Хрещатик, 42-А, де знаходиться колишня будівля Печерського районного суду м. Києва. Саме в цьому приміщенні судді ВАКС проводили свої перші збори, а зараз там розміщуються і працюють слідчі судді ВАКС. Влітку 2019 року ВАКС знову змінив свою юридичну адресу. На сьогодні юридичною адресою Суду є приміщення на просп. Перемоги, 41 у м. Києві, де судді ВАКС здійснюють правосуддя по розгляду справ у першій інстанції.

12 березня 2019 року т. в. о. керівника апарату затвердив тимчасовий штатний розпис ВАКС на 2019 рік. Цим документом було передбачено, що у суді працюватиме 130 осіб: 27 суддів першої інстанції, 12 суддів Апеляційної палати та 91 працівник апарату Суду, зокрема 39 помічників суддів. Олексій Жуков продовжував тимчасово виконувати обов'язки керівника апарату до призначення постійного керівника. Загалом у конкурсі на цю посаду брали участь 13 осіб. Після перевірки знань з англійської мови та наявності необхідного стажу залишилися лише троє претендентів. Однак за результатами оцінювання до співбесіди дійшли всього двоє кандидатів. 19 травня 2019 року Комісія з питань Вищого корпусу державної служби в системі правосуддя обрала керівником апарату ВАКС Богдана Крикливенка, який за результатами конкурсу набрав 18,6 бала із 20 можливих. Наказом ДСА України від 6 червня 2019 року №192/к він був офіційно призначений на посаду.

На початковому етапі створення ВАКС у ЗМІ також можна було зустріти багато дискусій щодо питання про те, яке ж скорочення для установи використовувати: «ВАС» чи «ВАКС»? 3 вересня 2019 року збори суддів ВАКС затвердили абревіатуру «ВАКС» як скорочену назву Суду українською мовою. Використання такого скороченого найменування дійсно виглядає більш логічним, ніж використання скорочення «ВАС» за аналогією із ВАДА (Всесвітнє антидопінгове агентство) або АМКУ (Антимонопольний комітет України).

7 травня 2019 року відбулися перші збори суддів ВАКС. На них строком на три роки було обрано Голову (нею стала Олена Танасевич, за яку віддали свої голоси

23 суддів) та заступника Голови ВАКС (ним став Євген Крук, за якого віддали свої голоси 22 суддів). Також судді прийняли рішення про початок роботи Суду з 5 вересня 2019 року. Крім цього, на зборах визначили шістьох слідчих суддів та запровадили для них спеціалізацію. Початок річного строку їх повноважень обраховується з дня початку роботи Суду, тобто з 5 вересня 2019 року.

Джерело фото: <http://bit.ly/2TWH0EB>

20 вересня 2019 року судді на зборах збільшили кількість слідчих суддів на три судді. Початок річного строку їх повноважень обраховується з 1 жовтня 2019 року.

Загалом з травня 2019 року по лютий 2020 року було проведено дев'ять зборів суддів ВАКС, а на офіційній сторінці Суду на веб-сайті Судової влади опубліковано тексти усіх рішень, що приймалися на них.

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ 30 СУДДІВ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОБОТИ ВАКС

Як Ви оцінюєте заходи щодо забезпечення роботи Суду?

17	цілком задовільно
10	переважно задовільно
2	переважно незадовільно
1	складно відповісти

III. Навчання та підвищення кваліфікації суддів

Серед новопризначених суддів ВАКС було 22 суддів, 13 адвокатів та 3 науковців, які жодного дня не працювали разом. Для підвищення спроможності суддів по здійсненню ними правосуддя та вироблення спільних й узгоджених позицій з проблемних питань, які можуть виникати під час розгляду кримінальних правопорушень, дуже важливо було провести їх повноцінне та якісне навчання.

З 1 по 19 квітня 2019 року судді ВАКС проходили у НШСУ 3-тижневу Орієнтаційну навчальну програму, до розробки та проведення якої були максимально залучені міжнародні донори – Антикорупційна ініціатива ЄС в Україні (EUACI), Консультативна місія ЄС в Україні, програма USAID «New Justice», проект «Право-Justice» та Українсько-Канадський проект «Підтримка судової реформи». Орієнтаційна програма була спрямована на надання майбутнім суддям ВАКС можливості отримати або поновити необхідні знання та навички для належного виконання своїх повноважень.

Серед тем навчань Орієнтаційного курсу окремо слід виділити тренінги з кримінального права щодо особливостей кваліфікації провокації підкупу, декларування недостовірної інформації та щодо кримінально-правових характеристик незаконного збагачення, а також тренінг щодо написання судових рішень, на якому судді навчилися визначати різні аудиторії для судового рішення, підвищили свої вміння з написання чіткого та переконливого рішення, а також провели аналіз того, які факти повинні і не повинні бути включені до рішення. Крім цього, в рамках Орієнтаційної програми судді відвідували тренінги із тем: «Стандарти захисту прав людини, вироблені практикою ЄСПЛ, при здійсненні правосуддя ВАКС»; «Роль та місце АРМА в національній системі повернення незаконних активів (з використанням реальних кейсів)»; «Діяльність слідчого судді як гаранта захисту прав людини на досудовому розслідуванні»; «Практичні аспекти розгляду справ, пов'язаних з корупцією: захист свідків та потерпілих, відмивання коштів, арешт майна та спеціальна конфіскація», «Основи ефективних комунікацій в професійній діяльності судді»; «Суддівська етика та доброчесність». Отримані знання судді закріплювали під час практичних занять, в основу яких було покладено реальні кейси з української суддівської практики.

Джерело фото: <http://bit.ly/2Qa8V2H>

До викладання програми, крім викладачів НШСУ, була залучена колишня суддя Європейського суду з прав людини, а також найкращі національні та міжнародні експерти, які передали світовий досвід діяльності судів, що розглядають справи щодо корупційних злочинів. Важливим аспектом було також те, що упродовж навчальної програми учасники забезпечувалися усім необхідним для належного навчання, зокрема можливістю проживати у м. Києві.

Під час опитування судді ВАКС повідомили про інші навчальні програми, семінари та тренінги, які вони проходили у 2019 році, зокрема: стажування для представників антикорупційних органів України з питань досвіду Сінгапуру щодо протидії корупції (Executive Development Programme on Anti-Corruption Practice for Senior Government Officials from Ukraine. Nanyang Technological University. Singapore); навчальний візит до Чехії (м. Прага) на тему міжнародного досвіду розслідування корупційних правопорушень; навчальний візит до Ірландії (м. Дублін) щодо вивчення досвіду Ірландії з розгляду корупційних та пов'язаних з корупцією справ (відмивання коштів, повернення необґрунтованих активів тощо), на якому окрему увагу було приділено спеціалізованим судам, зокрема тому, як здійснюється управління необґрунтованими активами та яка функція таких судів у судовій системі Ірландії; сертифікованої програми з Верховенства права від USAID за участю представників Центру верховенства права Університету Південної Кароліни.

Судді проходили тренінги на теми: «Засудження корупціонерів та конфіскація їхнього майна в Україні», «Особливості конфлікту інтересів у діяльності судді та рекомендації щодо його запобігання та врегулювання», «Стандарт доказування

на різних стадіях кримінального провадження», «Гендерна рівність крізь призму заборони дискримінації у світлі практики ЄСПЛ», а також дистанційні навчання щодо управління часом у суддівській діяльності, управління залом судового засідання, фінансового моніторингу, семінари щодо проблемних питань обрання запобіжного заходу, застосування статей 5, 6, 8 ЄКПЛ національними судами в межах досудового розслідування, комунікаційний тренінг на тему «Ефективні судові комунікації для суддів та працівників апарату ВАКС».

Загалом судді ВАКС та АП ВАКС взяли участь у 14 навчальних заходах, проведених НШСУ та її регіональними відділеннями.

У грудні 2019 року для слідчих суддів та суддів АП ВАКС був проведений цикл тренінгів під загальною назвою «Особливості здійснення судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час здійснення НАБУ оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій». Зокрема, судді вивчали нормативно-правову регламентацію оперативно-розшукової діяльності щодо виявлення та припинення корупційних злочинів, правову основу та загальні положення проведення операцій під прикриттям в антикорупційній сфері, використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів та співвідношення оперативно-розшукових заходів з негласними слідчими (розшуковими) діями.

15 і 16 лютого 2020 року судді ВАКС пройшли дводенний тренінг від експерта з прав людини з понад 12-річним досвідом, в тому числі навчання суддів під егідою міжнародних організацій, включаючи ЄС і Раду Європи щодо практики ЄСПЛ в частині контролю за дотриманням прав людини на досудовому розслідуванні. Захід був організований Антикорупційною ініціативою ЄС (EUACI).

Джерело фото: <http://bit.ly/2TyA2Xe>

У квітні 2020 року заплановано проведення тренінгів щодо визначення судом доказів недопустимими у кримінальних провадженнях про корупційні злочини, а також щодо арешту майна і визнання активів необґрунтовано набутими та застосування до них цивільної конфіскації.

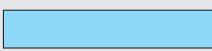
Відповідно до ст. 89 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» судді зобов'язані проходити не рідше одного разу на три роки підготовку для підтримання кваліфікації в НШСУ. Час такої підготовки не може бути меншим за 40 академічних годин упродовж кожних трьох років перебування на посаді, а сама підготовка повинна враховувати досвід роботи суддів, рівень і спеціалізацію суду, де вони працюють, а також індивідуальні потреби судді. З цією метою НШСУ повинна організовувати тренінги, що є обов'язковими в межах підготовки, а також тренінги, які суддя має право обрати залежно від своїх потреб.

Поряд з цим стаття 12 Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» визначає деякі додаткові гарантії щодо створення для суддів ВАКС умов для задоволення індивідуальних потреб в особистому професійному зростанні та підвищенні рівня професійної компетентності: судді ВАКС повинні регулярно, але не рідше одного разу на рік, проходити обов'язкове підвищення кваліфікації з питань судочинства у сфері протидії та боротьби з корупцією, у тому числі із залученням представників міжнародних організацій, іноземних навчальних закладів. Таке навчання повинна систематично організовувати НШСУ.

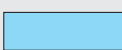
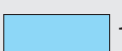
ВАКС співпрацює із НШСУ щодо навчання суддів та підвищення їх кваліфікації. Зокрема, 20 лютого 2020 року відбулася зустріч керівництва ВАКС та НШСУ щодо плану організації підготовки суддів ВАКС протягом 2020 року, на якій було підтримано ідею проведення щомісячних одноденних тематичних навчань у форматі семінарів-практикумів, тренінгів, круглих столів, колоквиумів у суботу (з урахуванням навантаження суддів ВАКС). Голова ВАКС також надала пропозиції щодо тематики навчальних заходів для суддів з питань, які є для них актуальними.

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ 30 СУДДІВ ЩОДО НАВЧАННЯ

Чи брали Ви участь у будь-яких навчальних заходах після Орієнтаційної навчальної програми?

Так	 28 суддів
Ні	 2 судді

Чи брали Ви участь в обов'язкових тренінгах, які проводились НШСУ?

Так	 16 суддів
Ні	 14 суддів

Чи брали Ви участь у вибіркових тренінгах, які проводились НШСУ?

Так	18	суддів
Ні	12	суддів

**Чи можуть здобуті знання та навички застосовуватися
Вами у професійній діяльності?**

27	цілком або переважно можуть
2	зовсім або переважно не можуть
1	не надав відповіді на запитання

IV. Стан проведення регулярного оцінювання суддів

Відповідно до ст. 90 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» упродовж перебування судді на посаді проводиться його регулярне оцінювання. Метою такого оцінювання є виявлення індивідуальних потреб судді щодо вдосконалення, стимулювання його до підтримання кваліфікації на належному рівні та професійного зростання. Воно проводиться викладачами (тренерами) НШСУ шляхом заповнення анкети, іншими суддями відповідного суду шляхом анкетування, самим суддею шляхом заповнення анкети самооцінки та громадськими об'єднаннями шляхом незалежного оцінювання роботи судді в судових засіданнях.

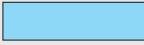
Частина 6 ст. 90 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» визначає, що Порядок, методологію оцінювання та самооцінювання судді затверджує ВККС. На офіційному веб-сайті НШСУ міститься лише старий проект Порядку і методології оцінювання та самооцінювання судді, а на офіційному веб-сайті ВККС вказано про проведення заходів з підготовки до затвердження Порядку, який планували затвердити ще у березні 2019 року. Однак у відкритих джерелах не вдалося виявити актуальної інформації про його затвердження.

Як повідомили в апараті ВАКС у відповідь на наш запит, станом на 31 січня 2020 року оцінювання суддів іншими суддями ВАКС та самооцінювання шляхом анкетування, виявлення та аналіз індивідуальних потреб суддів у проходженні навчання не проводилися. Водночас, під час проведеного в ході моніторингу опитування суддів ВАКС щодо проходження ними навчання, було виокремлено близько 40 тем, які судді вказали як такі, що необхідно розглянути під час майбутніх навчальних заходів чи заходів із підвищення кваліфікації впродовж наступних 6 місяців. Наразі результати опитування суддів за дорученням керівника апарату ВАКС знаходяться на опрацюванні структурних підрозділів апарату ВАКС.

Водночас в результаті проведеного в ході моніторингу опитування суддів ВАКС отримана корисна інформація щодо оцінки суддями рівня свого навантаження, соціально-психологічного клімату у колективі та впливу зборів суддів ВАКС на рішення керівництва.

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ 30 СУДДІВ ЩОДО НАВАНТАЖЕННЯ ТА ВІДНОСИН У КОЛЕКТИВІ

Як Ви оцінюєте соціально-психологічний клімат у колективі?

19	 Переважно задовільний
11	 Цілком задовільний

Чи мають реальний вплив збори суддів ВАКС на рішення керівництва Суду?

Так	21
Ні	2
Складно відповісти	7

Яким є рівень Вашого навантаження?

5	дуже високий
14	високий
10	звичайний
1	складно відповісти

Як часто Вам доводиться працювати після закінчення робочого дня або брати роботу додому?

7	Постійно
12	Досить часто
10	Інколи
0	Ніколи
1	складно відповісти

Більшість суддів ВАКС, які здійснюють судовий розгляд кримінальних проваджень як судді першої інстанції, оцінили рівень свого навантаження як високий або дуже високий (10 суддів із 16, що пройшли опитування), ще 5 суддів оцінили його як звичайний та 1 суддя вказав, що йому складно провести оцінку. Усі 5 слідчих суддів, що пройшли опитування, оцінили свій рівень навантаження як високий або дуже високий (1 суддя і 4 судді відповідно). І це не дивує, враховуючи те, що фактична кількість слідчих суддів, які здійснюють правосуддя у ВАКС, на сьогодні становить 8 осіб (одна слідча суддя ще до початку роботи Суду пішла у відпустку по догляду за дитиною), а за період із 5 вересня 2019 року по 5 березня 2020 року на їх розгляд надійшло 5 668 клопотань, скарг та заяв, із яких 4 385 було розглянуто по суті. 4 із 9 суддів АП ВАКС вказали, що їх рівень навантаження є високим, ще 5 суддів визначили його як звичайний. Також практично усі судді ВАКС, що проходили опитування, зазначили, що їм доводиться працювати після закінчення робочого дня або брати роботу додому.

Щодо працівників апарату, то лише 9% (зі 117 опитаних) визначили рівень свого навантаження як дуже високий, ще 53% оцінили його як високий та 38% вказали, що рівень їхнього навантаження є звичайним або низьким. На відміну від суддів ВАКС, працівникам апарату не так часто доводиться працювати після закінчення робочого дня або брати роботу додому. Лише 7% працівників вказали, що таке відбувається постійно, ще 26% визначили даний показник для себе як досить часто, а 67% зрідка або взагалі ніколи не працювали після закінчення робочого дня.

Двоє слідчих суддів, пропрацювавши у ВАКС менш як шість місяців, подали документи в межах конкурсу на зайняття вакантних посад суддів апеляційних судів. Обидві судді до того, як стати суддями ВАКС, працювали в Охтирському міськрайонному суді Сумської області. Це суддя Наталя Мовчан, яка претендує на посаду у Харківському апеляційному суді, та суддя Оксана Олійник, яка хоче працювати у Київському апеляційному суді. Щодо мотивів зміни місця роботи, то мотиваційні листи судді Наталі Мовчан на конкурсах до ВАКС та апеляційного суду великою мірою повторюються, а суддя Оксана Олійник у своєму мотиваційному листі на конкурсі до апеляційного суду вказала про своє прагнення працювати на більш професійному рівні – рівні суду апеляційної інстанції. У коментарях для ЗМІ прес-служба ВАКС з цього приводу зазначила, що участь окремих суддів у конкурсах на позиції в інших судах – винятково індивідуальне кар'єрне рішення цих суддів, а конкурси до апеляційних судів не проводилися близько 5 років. Також у прес-службі сказали, що ВАКС працює у звичайному режимі і у випадку виникнення вакансії судді голова суду у триденний строк з дня її виникнення повідомить про це ВККС та ДСА, а також через веб-портал судової влади.

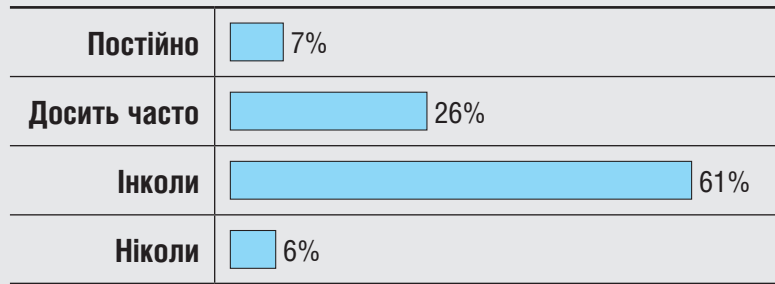
Крім цього, у січні 2020 року ще двоє суддів (Віталій Крикливий та Лариса Задорожна) подали документи як кандидати до ВККС. У своєму мотиваційному листі суддя Лариса Задорожна відзначила, що саме конкурс до ВАКС надихнув її на подання документів, а колектив суддів ВАКС підтримав її прагнення стати членом ВККС. Натомість мотиви судді Віталія Крикливого взяти участь у конкурсі до ВККС є ідентичними до мотивації, яка була у нього під час конкурсу до ВАКС.

Цікавими є також відповіді працівників апарату ВАКС на аналогічні питання щодо рівня навантаження та понаднормової роботи.

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ 117 ПРАЦІВНИКІВ АПАРАТУ ЩОДО РІВНЯ НАВАНТАЖЕННЯ

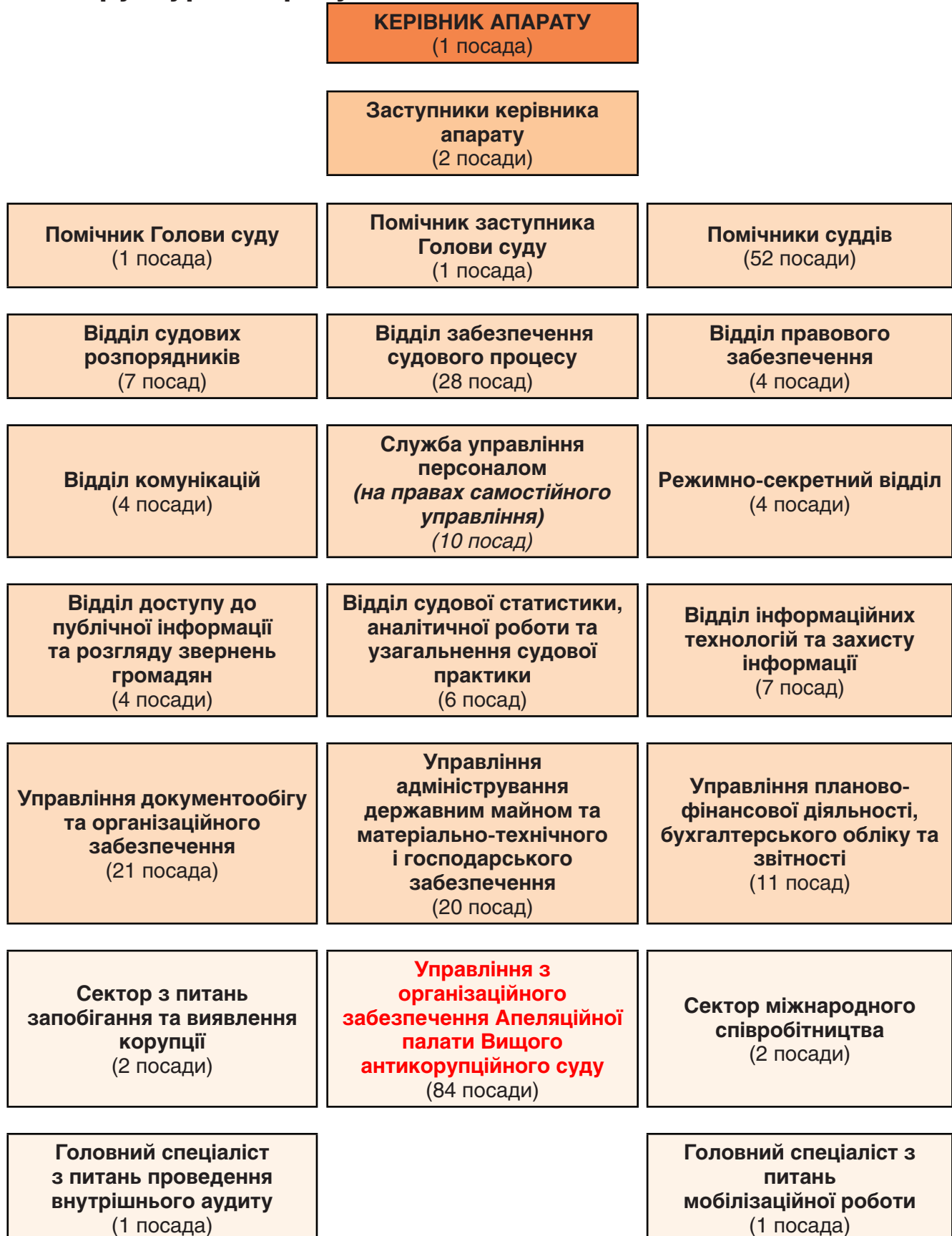
Яким є рівень Вашого навантаження?	
дуже високий	9%
високий	53%
звичайний	37%
складно відповісти	1%

**Як часто Вам доводиться працювати після закінчення
робочого дня або брати роботу додому?**

V. Діяльність апарату

V.I. Структура апарату

V.II. Загальний стан діяльності апарату

Відповідно до ст. 16 Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» організаційне забезпечення роботи ВАКС здійснюється апаратом ВАКС відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Законом також передбачено утворення в апараті ВАКС самостійного структурного підрозділу для організаційного забезпечення роботи Апеляційної палати, ефективність діяльності якого контролює голова АП ВАКС. Крім того, голова АП ВАКС вносить пропозиції про призначення на посаду керівника цього підрозділу та погоджує його звільнення з посади, вносить подання про заохочення або накладення на нього дисциплінарного стягнення, погоджує проект положення про такий структурний підрозділ та зміни до цього положення.

12 березня 2019 року наказом т. в. о. керівника апарату ВАКС було затверджено «Тимчасове положення про апарат ВАКС», «Тимчасову структуру та штатну чисельність ВАКС на 2019 рік» та «Тимчасовий штатний розпис ВАКС» у кількості 130 штатних одиниць з місячним фондом заробітної плати за посадовими окладами у розмірі 4 003 982,50 грн. 7 травня 2019 року внесено зміни до тимчасового штатного розпису, а 1 серпня 2019 року рішенням зборів суддів затверджено остаточну версію «Положення про апарат ВАКС». 24 січня 2020 року наказом голови Суду затверджено штатний розпис ВАКС на 2020 рік у кількості 312 штатних одиниць з місячним фондом заробітної плати за посадовими окладами у розмірі 8 221 145 грн.

Відповідно до відомостей, які містяться у цих документах, в апараті утворено самостійний структурний підрозділ для організаційного забезпечення роботи АП ВАКС.

28 серпня 2019 року зборами трудового колективу апарату ВАКС затверджені «Правила внутрішнього трудового розпорядку апарату ВАКС». В цей же день загальними зборами державних службовців ВАКС затверджені «Правила внутрішнього службового розпорядку державних службовців апарату ВАКС». Обидва документи погоджені загальними зборами суддів ВАКС.

17 грудня 2019 року ВАКС затвердив «Стратегічний план діяльності з внутрішнього аудиту на 2020-2022 роки». В цей же день затверджено «Операційний план діяльності з внутрішнього аудиту ВАКС на 2020 рік».

Загалом у 2019 році ВАКС затверджено 135 наказів з основної організаційно-розпорядчої діяльності. Ще 12 наказів з цих питань затверджено у січні 2020 року.

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ 30 СУДДІВ ЩОДО ДІЯЛЬНОСТІ АПАРАТУ ВАКС ТА ВЗАЄМОДІЇ ІЗ ПРАЦІВНИКАМИ АПАРАТУ

Як Ви оцінюєте стан діяльності Апарату ВАКС?

переважно незадовільний	1
переважно задовільний	16
цілком задовільний	13

Як Ви оцінюєте рівень взаємодії суддів з працівниками Апарату ВАКС?

переважно задовільний	10
цілком задовільний	20

Результати опитування працівників апарату Суду також продемонстрували, що більшість із них (92%) вважають керівника апарату ВАКС добрим організатором, який піклується про колектив. Абсолютна більшість працівників апарату не стикалися з випадками зневажливого ставлення до себе чи інших працівників зі сторони керівника апарату або свого безпосереднього керівника (таку відповідь надали 97% і 96% працівників відповідно). Також більшість працівників апарату відзначила, що ні для керівника апарату, ні для їх безпосереднього керівника не є характерними наявність фаворитів, неоднакове ставлення до працівників або нерівномірність розподілу окремих доручень (таку відповідь надали понад 82% і 97% працівників відповідно).

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ 117 ПРАЦІВНИКІВ АПАРАТУ ЩОДО РОБОТИ АПАРАТУ ТА ВЗАЄМОДІЇ ІЗ СУДДЯМИ**Як Ви оцінюєте стан діяльності Апарату ВАКС?**

відмінно	33%
добре	58%
задовільно	9%

Як Ви оцінюєте стан Вашої взаємодії з суддями ВАКС?

відмінно	36%
добре	51%
задовільно	9%
погано	4%

Чи достатньою є комунікація між працівниками апарату та суддями ВАКС?

Так	67%
Ні	33%

Також в результаті проведеного опитування суддів ВАКС було отримано корисну інформацію щодо додаткових навчальних заходів, які, на їхню думку, необхідно провести для покращення роботи апарату ВАКС. Зокрема, судді запропонували провести заходи з підвищення кваліфікації для помічників суддів з метою здобуття практичних навичок складання проектів процесуальних документів, детальні інструктажі суддів та персоналу з дотримання заходів безпеки, дій у випадку надзвичайних ситуацій, спільне навчання щодо дотримання вимог Інструкції з діловодства, Інструкції про зберігання речових доказів, Інструкції про порядок передання до архіву, зберігання в ньому, відбору та передання до державних архівних установ судових справ та управлінської документації суду, навчання для секретарів та судових розпорядників щодо правил роботи з речовими доказами та документами – носіями інформації (зберігання, участь в огляді, опечатування в судовому засіданні тощо), навчання із документообігу та діловодства для працівників канцелярії (з урахуванням АСДС), спільні практичні заняття з питань взаємодії різних служб апарату Суду, заняття з метою здобуття практичних навичок складання працівниками апарату Суду не процесуальних документів (службових записок, довідок тощо), які стосуються кримінальних проваджень, практичні семінари з питань уникнення чи вирішення конфліктних ситуацій як у колективі апарату Суду, так і між працівниками апарату Суду та відвідувачами, навчання з основ тайм-менеджменту та правил етики поведінки.

У ході опитування судді ВАКС звертали увагу на необхідність розробки періодичних узагальнень з правових питань та судової практики, доведення до відома всіх суддів статистики роботи за рік.

V.III. Кадрове забезпечення

Для того, щоб розпочати роботу та провести конкурси на вакантні посади, частину працівників апарату було призначено за переведенням з рівнозначних посад ще до оголошення першого конкурсу у ВАКС. Всього без конкурсу було переведено 19 осіб (4 – із Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, 3 – з підрозділів ДСА, по 2 – з Апеляційного суду Київської області і Верховного Суду та по 1 особі – з Державного управління справами, Конституційного Суду України, Київського окружного адміністративного суду, Київського апеляційного господарського суду, Державної екологічної інспекції України, Київської ОДА, Державної казначейської служби України у м. Києві та апарату ВРУ). Щодо посад апарату, на які відбувалися такі переведення, то переважно це були посади головних спеціалістів (15 осіб із 19). Ще 4 особи були переведені на посади начальників управління чи відділу (начальник управління з питань персоналу, начальник відділу по роботі з кадрами та 2 начальники відділів щодо матеріально-технічного і господарського забезпечення діяльності ВАКС).

Джерело фото: <http://bit.ly/2v3nePh>

В апараті Суду у відповідь на наш запит повідомили, що ними було оголошено конкурси на зайняття 147 вакантних посад, на які подали документи 3 162 кандидати. Станом на 31 січня 2020 року в апараті ВАКС було 28 вакантних посад (зокрема 2 посади заступника керівника апарату, 3 посади помічника судді, 1 посада судового розпорядника).

В управлінні з організаційного забезпечення АП ВАКС вакантними залишаються 13 посад. Загалом в управлінні з організаційного забезпечення АП ВАКС оголошені та проведені конкурси на 51 вакантну посаду. За результатами проведених конкурсів визначено переможців на зайняття 32 вакантних посад, на 19 посад – переможців визначено не було.

Штатна чисельність працівників апарату ВАКС (без управління з організаційного забезпечення АП ВАКС) становить 189 одиниць, фактична чисельність – 161. Штатна чисельність працівників управління з організаційного забезпечення АП ВАКС – 84 одиниці, фактична чисельність – 71.

Випробування під час призначення на посади державної служби апарату ВАКС встановлювалось для 21 особи (20 особам при призначенні на посади до апарату ВАКС та ще 1 особі – при призначенні на посаду в управлінні з організаційного забезпечення АП ВАКС).

В апараті ВАКС працює 101 державний службовець, додатково 44 державні службовці – в управлінні з організаційного забезпечення АП ВАКС.

Загальна кількість помічників суддів в апараті ВАКС, згідно зі штатним розписом, становить 54 особи (по 2 помічники для кожного судді), а також в управлінні з організаційного забезпечення АП ВАКС – 24 особи. Наразі у ВАКС

вакантними залишаються 6 посад помічників судді. Помічники суддів належать до посад патронатної служби, тому на них не поширюються вимоги, які ставляться до державних службовців (вони не проходять відкритих конкурсів для призначення на посаду, призначаються на підставі письмового подання судді, а керівник апарату лише підписує наказ про їх призначення). Вимоги до помічників теж мінімальні: вища юридична освіта та вільне володіння українською мовою.

Джерело фото: <http://bit.ly/3aH8hBU>

Станом на 31 січня 2020 року з апарату ВАКС звільнено 4 особи, зокрема 3 особи за угодою сторін та 1 особа у зв'язку із встановленням невідповідності державного службовця займаній посаді протягом строку випробування (з посади заступника керівника апарату ВАКС). Крім того, трудові відносини за угодою сторін були припинені з 1 працівником управління з організаційного забезпечення АП ВАКС. Випадків розірвання трудового договору з працівниками апарату ВАКС внаслідок виявленої невідповідності працівника займаній посаді або виконуваних робіт внаслідок недостатньої кваліфікації не було.

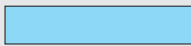
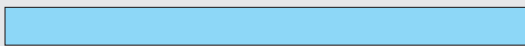
За звітний період до ВАКС надійшло 2 скарги стосовно проведених конкурсів, за наслідками розгляду яких результати конкурсів залишено без змін. У випадку щодо звільнення з посади у зв'язку із встановленням невідповідності займаній посаді протягом строку випробування, колишня працівниця оскаржила наказ про своє звільнення до ОАСК (справа №640/23002/19). На засіданні, яке відбулося 24 лютого 2020 року, суд погодився з доводами представника ВАКС та постановив у задоволенні позову відмовити повністю.

Відповідь на запит також містила інформацію про те, що у ВАКС не створено

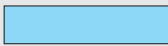
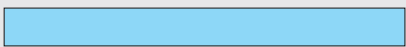
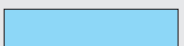
дисциплінарної комісії та Положення про дисциплінарну комісію, дисциплінарні провадження стосовно працівників не відкривались та відповідно дисциплінарні стягнення не накладались, а в структурі апарату ВАКС, зокрема й в управлінні з організаційного забезпечення АП ВАКС, не передбачено посад наукових консультантів.

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ 117 ПРАЦІВНИКІВ АПАРАТУ ЩОДО ВІДНОСИН У КОЛЕКТИВІ

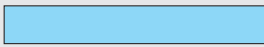
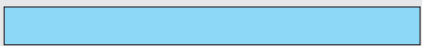
Як Ви оцінюєте соціально-психологічний клімат у колективі?

відмінно	 25%
добре	 69%
задовільно	 6%

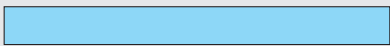
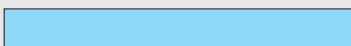
**Чи є у колективі апарату почуття згуртованості
та належності до одного колективу?**

так	 22%
скоріше так, ніж ні	 53%
скоріше ні, ніж так	 23%
ні	 2%

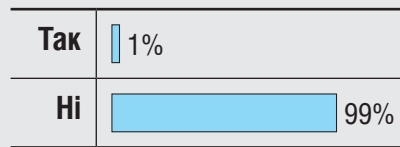
**Чи притаманна колективу взаємодопомога та підтримка
при вирішенні складних завдань?**

так	 35%
скоріше так, ніж ні	 55%
скоріше ні, ніж так	 9%
ні	 1%

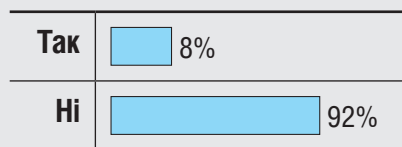
**Чи є характерним для відносин у колективі доброзичливість,
коректність та ввічливість?**

так	 51%
скоріше так, ніж ні	 46%
скоріше ні, ніж так	 3%

Чи стикалися Ви із ситуаціями отримання колегами подарунків чи інших дій, що є несумісними з посадою, або створюють конфлікт інтересів чи можуть сприйматись як такі?

Чи стикалися Ви зі спробами тиску чи іншого впливу на Вас в спосіб, що є неетичним або невідповідним Вашій посаді та обов'язкам?

94% (зі 117 опитаних) працівників апарату оцінили соціально-психологічний клімат у колективі як добрий або відмінний. Переважна частина працівників вважає, що в колективі апарату присутнє почуття згуртованості та належності до одного колективу і йому притаманна взаємодопомога та підтримка при вирішенні складних завдань. Також працівники апарату зазначали, що для відносин у колективі характерними є доброзичливість, коректність та ввічливість.

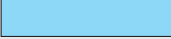
20% опитаних робітників зазначили, що у процесі їхньої роботи мали місце випадки зверхнього ставлення до працівників апарату зі сторони окремих суддів ВАКС. Як приклад вони наводили ситуації ігнорування працівників, які вітаються при зустрічі, підвищення голосу на помічників та секретарів судових засідань у присутності сторонніх осіб, зневажливий тон тощо.

Відповідно до четвертого показника «Бангалорських принципів поведінки суддів», дотримання етичних норм та їх демонстрація є невід'ємною частиною діяльності суддів. Прикладом застосування цього принципу є те, що суддя повинен дотримуватися етичних норм, не допускаючи прояву некоректної поведінки при здійсненні будь-якої діяльності, що пов'язана з його посадою. Наявність таких ситуацій може вказувати на необхідність проведення додаткового навчання з метою підвищення рівня розуміння суддями важливості дотримання високих етичних стандартів поведінки як під час здійснення правосуддя, так і поза межами суду.

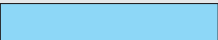
Більшість працівників апарату Суду під час опитування вказали, що наразі все зроблено для максимально комфортного виконання ними своїх обов'язків. 114 зі 117 осіб, опитаних в ході моніторингу, вказали, що їм подобається їхня робота. При цьому 113 із них рекомендували б роботу в апараті ВАКС своїм друзям.

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ 117 ПРАЦІВНИКІВ АПАРАТУ ЩОДО ЇХНЬОГО СТАВЛЕННЯ ДО РОБОТИ

Чи подобається Вам робота в апараті ВАКС?

76%	 так
21%	 скоріше так, ніж ні
3%	 ні, але працюю, оскільки задоволений розміром заробітної плати та/або іншими умовами роботи

Чи порекомендували б Ви роботу в апараті ВАКС своїм друзям?

Так	 96%
Ні	 4%

Водночас, на думку працівників, серед заходів, які можуть підвищити ефективність діяльності апарату Суду, варто виокремити такі: забезпечення ВАКС постійним приміщенням, підвищення взаємодії працівників апарату першої інстанції та АП ВАКС, забезпечення єдності правозастосовчої практики між суддями та помічниками обох інстанцій, систематичне проведення загальних зборів апарату ВАКС для розв'язання спірних питань та вироблення єдиної практики, проведення спільних нарад керівників структурних підрозділів, покращення роботи системи судового діловодства «SRS Femida», підвищення рівня матеріального стимулювання та заохочення працівників, впровадження спільного внутрішнього мережевого чату та робочого гугл-календаря, розсилання аналізу причин скасування чи зміни судових рішень помічникам суддів, відкритість інформації для працівників про стан і перспективи фінансування Суду в цілому та щодо оплати праці зокрема, доведення до відома працівників рішення зборів суддів загального характеру, вдосконалення рівня комунікації з суспільством та правовою спільнотою щодо справ, які розглядаються у суді, а також проведення «тімбілдінгу», спільних благодійних, спортивних та культурно-розважальних заходів після робочого часу.

V.IV. Приміщення

Стаття 15 Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» визначає вимоги до розміщення ВАКС. Зокрема: АП ВАКС та судові палати ВАКС для здійснення правосуддя в першій інстанції не можуть розміщуватися в одній будівлі; ВАКС, його палати та апарат не можуть розміщуватися в одній будівлі разом з іншими судами, державними органами, їх територіальними, структурними підрозділами, представництвами, органами місцевого самоврядування, установами, організаціями.

28 листопада 2018 року КМУ прийняв розпорядження №1064-р «Про передачу будівель у м. Києві до сфери управління ДСА», яким вирішив передати зі сфери управління Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства до сфери управління ДСА три приміщення, загальна площа яких становить 11 652,7 кв. м.: будівлю лабораторного корпусу №1 по вул. Преображенській, 5/2 з метою розміщення в ній АП ВАКС; будівлю лабораторного корпусу №1 і адміністративно-лабораторного корпусу №2 по вул. Максима Кривоноса, 2а у м. Києві з метою розміщення тут судових палат ВАКС для здійснення правосуддя в першій інстанції. Тоді було сподівання, що за час, який залишався до початку роботи ВАКС, виділені приміщення відремонтують.

Однак до сьогодні ці приміщення не перебувають у користуванні ВАКС. Навіть більше, передача будівлі лабораторного корпусу №1 і адміністративно-лабораторного корпусу №2 по вул. Максима Кривоноса, 2а у м. Києві є неможливою з низки об'єктивних причин (арешт частини приміщень та накладення на них обтяжень у вигляді податкової застави, неможливість переселення балансоутримувачів, наявність укладених довгострокових договорів оренди, відсутність коштів на проведення капітального ремонту та реконструкції тощо).

Фото надано апаратом ВАКС. Будівля за вул. Максима Кривоноса, 2а.

Щодо будівлі лабораторного корпусу №1 по вул. Преображенській, 5/2, то приміщення будівлі вільні і дають можливість проводити відповідні проектно-архітектурні роботи. У разі належного фінансового забезпечення видатків розвитку на здійснення правосуддя АП ВАКС та проведення необхідних будівельно-ремонтних робіт тут можуть розміститися всі чинні судді АП ВАКС та працівники управління з організаційного забезпечення АП ВАКС. Однак у випадку прийняття рішення про збільшення кількості суддів Апеляційної палати забезпечити розміщення додаткових осіб та робочих місць для них у цьому приміщенні не є можливим. Крім того, поки що жодної експертизи та проектно-кошторисної документації щодо ремонту та реконструкції вказаної будівлі не розроблялося.

Фото надано апаратом ВАКС.

Будівля лабораторного корпусу №1 за вул. Преображенська, 5/2.

Однією з основних проблем на шляху ВАКС до власного приміщення, яке так необхідне Суду для належної реалізації ним своїх повноважень, стала неможливість ВАКС бути управителем об'єктів, що належать до державної форми власності. Річ у тому, що перелік суб'єктів-управителів, який міститься у ст. 4 Закону України «Про управління об'єктами державної власності», формувався ще до створення ВАКС і відповідно не містить згадування про цей суд.

Складнощі при виборі шляхів розв'язання питання забезпечення постійного приміщення для Суду додає законодавча вимога щодо заборони розміщення в

одній будівлі АП ВАКС та судових палат ВАКС для здійснення правосуддя в першій інстанції. З одного боку, норма щодо розмежування судових палат першої та апеляційної інстанцій виглядає цілком логічним рішенням і дозволяє уникати будь-яких звинувачень в упередженості суддів АП ВАКС під час перегляду судових рішень суддів першої інстанції. Однак, враховуючи постійну проблему, пов'язану з відсутністю власного приміщення, суддям не варто відкидати можливість зміни цієї вимоги. Розміщення суддів в одному приміщенні при використанні конструкторських рішень, які дозволятимуть просторово розмежувати суддів ВАКС та АП ВАКС, сприятиме оптимізації бюджету та структури апарату ВАКС, зокрема управління з організаційного забезпечення АП ВАКС, спростить внутрішні комунікації, транспортування та документообіг, а також в разі зменшить потребу ВАКС у працівниках ССО, які здійснюють об'єктову охорону приміщень. Однак у цьому випадку вирішувати, чи потрібно змінювати норму щодо заборони розміщення в одній будівлі АП ВАКС та судових палат ВАКС, може тільки законодавець. При цьому важливо при будь-яких змінах з цього приводу враховувати думку самих суддів.

Варіантом виходу із ситуації з відсутністю постійного приміщення ВАКС може бути побудованого або частково добудованого реконструкція існуючого приміщення, яке розташоване на просп. Перемоги, 41, щоб там могли розміститися усі 27 суддів першої інстанції. Такий варіант виглядає перспективним в контексті будь-якого збільшення кількості суддів ВАКС у майбутньому (наприклад, внаслідок зміни підсудності або отримання судом на розгляд значної кількості справ про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави). Розміри земельної ділянки, а також висотність будівель, що розташовані поряд із нею, дозволяють це зробити. Однак, перш ніж вести мову про будівельні роботи, необхідно розробити відповідний проект, визначити кошторис та розв'язати питання із передачею до ВАКС приміщення, яке обліковується на балансі ДП «Антонов». Останнє має значні зобов'язання перед державою за облігаціями і готове передати ВАКС будівлю за умови проведення взаємозаліку частини із них. Загальна орієнтована вартість приміщення на просп. Перемоги, 41 становить близько 100 млн грн. Водночас Законом України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» не передбачено достатніх коштів на побудову нового або реконструкцію існуючого приміщення ВАКС.

При будь-якому варіанті вирішення ситуації з постійним приміщенням, необхідно змінювати перелік суб'єктів, які можуть бути управителями об'єктів державної власності, та включати до нього ВАКС.

Наразі ВАКС розміщено у місті Києві в трьох будівлях за адресами: вул. Хрещатик, 42а, пров. Хрестовий, 4 та просп. Перемоги, 41.

ТУ ДСА у відповідь на запит повідомило, що приміщення по вул. Хрещатик, 42а та на пров. Хрестовий, 4 є комунальною власністю територіальної громади м. Києва. Балансоутримувачем згаданих приміщень є ТУ ДСА в м. Києві. Між ТУ ДСА в м. Києві та ВАКС 14 червня 2019 року укладені договори безоплатного строкового користування нежитловими приміщеннями. Строк дії договорів завершується

ся 13 червня 2020 року. У ДСА повідомили про відсутність ризиків щодо не продовження договорів на наступний період.

Водночас будівля на просп. Перемоги, 41, строк користування якою відповідно до договору оренди закінчується 5 квітня 2020 року, є об'єктом державної власності. За оренду цієї будівлі ВАКС сплатив ДП «Антонов» символічну орендну плату у розмірі 1 грн.

У будівлі ВАКС за адресою вул. Хрещатик, 42а є 8 залів судових засідань, за адресою просп. Перемоги, 41 – сім залів засідань, а у приміщенні АП ВАКС на пров. Хрестовому, 4 облаштовано 4 зали судового засідання.

Усі зазначені зали судових засідань ВАКС оснащені технічними та програмними засобами для проведення відеоконференцій. Для здійснення аудіо- та відеофіксації перебігу судового розгляду у ВАКС використовується система технічної фіксації та протоколювання судового процесу «SRS Femida».

Переважна частина залів судових засідань у приміщенні на просп. Перемоги, 41 можуть одночасно розмістити від 20 до 40 осіб, а найбільший зал судових засідань (№ 5) вміщує до 120 осіб. У залах судових засідань у будівлі на вул. Хрещатик, 42а може бути розміщено від 10 до 40 осіб, а у залах засідань на пров. Хрестовий, 4 – від 25 до 30 осіб.

Джерело фото: <http://bit.ly/3cDrmqd>

У будівлі ВАКС по вул. Хрещатик, 42а 4 зали облаштовані загородженням зі спеціального захисного скла для утримання обвинувачених (підсудних), засуджених, а в будівлі за адресою просп. Перемоги, 41 є 3 такі зали. Водночас у будівлі за

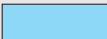
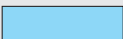
адресою пров. Хрестовий, 4 загородження зі спеціального скла для утримання обвинувачених (підсудних), засуджених є у 2 залах судових засідань.

Для тримання осіб під вартою у ВАКС облаштовано 6 камер на просп. Перемоги, 41, 8 камер на вул. Хрещатик, 42а та 2 камери в АП ВАКС на пров. Хрестовий, 4. Загальна площа всіх камер на просп. Перемоги, 41 становить 40 м. кв., на вул. Хрещатик, 42а – 7,2 кв. м. Надати інформацію щодо загальної площі камер для тримання осіб під вартою в приміщенні, що розташоване за адресою пров. Хрестовий, 4, в апараті ВАКС не змогли у зв'язку з відсутністю технічного паспорта будівлі.

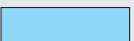
У будівлі ВАКС за адресою вул. Хрещатик, 42а та у будівлі АП ВАКС за адресою пров. Хрестовий, 4 є по одному режимному приміщенню для роботи з відомостями, що становлять державну таємницю, в яких розташовані режимно-секретний відділ ВАКС та сектор режимно-секретної роботи Управління з організаційного забезпечення АП ВАКС. Службою безпеки України надано спеціальний дозвіл на провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею, у ВАКС та АП ВАКС за відповідними адресами, а також у відповідних приміщеннях наявне технічне обладнання для роботи з документами, що містять таємну інформацію.

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ 30 СУДДІВ ЩОДО СТАНУ ПРИМІЩЕНЬ ВАКС

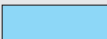
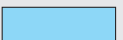
Чи вважаєте Ви достатньою кількість залів судових засідань у приміщеннях ВАКС?

Так	 14
Ні	 16

Як Ви оцінюєте стан залів судових засідань у приміщеннях ВАКС?

цілком задовільний	 9
переважно задовільний	 17
переважно незадовільний	 4

Чи усі зали судових засідань були придатними для розміщення сторін та інших учасників судового процесу?

Так	 15
Ні	 15

V.V. Фінансування та матеріально-технічне забезпечення

Стаття 14 Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» визначає засади фінансового забезпечення діяльності ВАКС, який є головним розпорядником коштів Державного бюджету України щодо фінансового забезпечення своєї діяльності, і передбачає, що видатки на утримання АП ВАКС визначаються у Державному бюджеті України окремим рядком.

У 2019 році сума запитуваних ДСА коштів, необхідних на належне забезпечення діяльності ВАКС і АП ВАКС, становила 364,4 млн грн. Натомість затверджений обсяг бюджетних призначень загального фонду державного бюджету ВАКС у 2019 році був на 46,3 млн грн меншим та з урахуванням усіх змін становив 318,13 млн грн.

Незважаючи на це, залишок невикористаних Судом коштів у 2019 році склав 71,4 млн грн. Усі вони були повернуті до бюджету. Основною причиною цього стало те, що протягом 2019 року відбувалося наповнення штату ВАКС, судді прийняли присягу у квітні, а розпочали здійснювати розгляд справ лише у вересні 2019 року і отримували до цього часу тільки оклад без надбавок, який становив 76 тис. грн (без урахування податків).

У 2020 році різниця між обсягом запитуваних ВАКС коштів, необхідних на належне забезпечення діяльності Суду, і обсягом затвердженого фінансування становить близько 65 млн грн. Крім цього, Законом України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» не передбачено достатніх коштів на побудову нового або ремонт та реконструкцію виділеного приміщення для ВАКС.

**Таблиця 1. Фінансування діяльності ВАКС
та АП ВАКС у 2020 році (тис. грн)**

Найменування показника	Необхідний обсяг фінансування відповідно до бюджетного запиту	Затверджений обсяг фінансування у Державному бюджеті
Загальна сума	438 967,2	373 648,4
На здійснення правосуддя ВАКС	306 806,7	262 016,0
видатки споживання	247 179,6	202 388,9
видатки розвитку	59 627,1	59 627,1
На здійснення правосуддя АП ВАКС	131 890,5	111 632,4
видатки споживання	108 782,7	88 524,6
видатки розвитку	23 107,8	23 107,8

Згідно з даними порталу [Clarity Project](#) (база даних і система аналітики публічних закупівель ProZorro) ВАКС провів 326 закупівель, з яких 65 були конкурентними (у цих випадках свою пропозицію міг подати будь-який охочий), а 261 закупівля була неконкурентною (ВАКС сам знаходив постачальника та домовлявся з ним, надаючи

тільки звіт про проведену закупівлю). У 293 випадках процедура закупівлі була завершена, у 21 випадку торги не відбулися, 3 торги було скасовано, 7 перебувають в процесі проведення і ще 2 в очікуванні пропозицій. Загальна економія у конкурентних закупівлях становить 4,31 млн грн при очікуваній вартості закупівлі 45,41 млн грн (близько 10%).

Загалом у процесі проведення закупівель ВАКС отримано 15 вимог щодо усунення порушень та 1 скарга, за результатами розгляду яких 8 вимог та 1 скарга залишені без задоволення, 2 вимоги задоволені, 3 вимоги відкликано, 1 вимога відхилена і ще 1 вимога залишена без розгляду. Податковий борг станом на 28 лютого 2020 року у ВАКС відсутній.

У власності ВАКС, зокрема і для потреб АП ВАКС, перебуває 6 легкових автомобілів (усі 2019 року випуску), які придбані шляхом проведення відкритих торгів: дві Toyota Camry 2.5 вартістю 809 222,0 грн за кожен та одна Toyota Camry 2.5, придбана за 815 645,0 грн, дві Toyota Corolla 1.6 вартістю 576 463,0 грн та один мікроавтобус Citroen SpaceTourer L3 вартістю 1 185 000,0 грн.

У приміщенні на просп. Перемоги, 41 облаштовано 18 кабінетів для суддів і 125 робочих місць, на вул. Хрещатик, 42а – 10 кабінетів для суддів і 50 робочих місць, на пров. Хрестовому, 4 – 11 кабінетів для суддів і 82 робочі місця. Усі судді ВАКС та АП ВАКС забезпечені окремими кабінетами та робочими місцями.

Однією з основних проблем у контексті матеріального забезпечення суддів ВАКС у 2019 році було надання суддям ВАКС службового житла. Відповідно до ст. 13 Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» судді ВАКС, які не забезпечені житлом, на час перебування на посаді забезпечуються службовим житлом від держави. При цьому Законом чітко передбачено, що службове житло перебуває у державній власності, а його виключення зі службового та відчуження не допускаються.

8 жовтня 2019 року збори суддів ВАКС визначили порядок використання коштів на закупівлю службового житла, встановили норми житлових приміщень (граничний розмір допустимого перевищення житлової площі від нормативно допустимої межі становить 10 квадратних метрів для одного службового приміщення), а також розмір граничних витрат на закупівлю службового житла для суддів та працівників апарату ВАКС у розмірі 2,5 млн грн. У разі, якщо родина судді складається з 5 і більше осіб, ця сума зростає, але не більше, ніж до 3 млн грн.

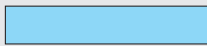
28 жовтня 2019 року на зборах суддів також визначено, що максимальна гранична вартість одного квадратного метра житла не повинна перевищувати 50 тис. грн.

Станом на 31 січня 2020 року у власності ВАКС перебувало 34 об'єкти нерухомого майна: 5 однокімнатних квартир, 13 двокімнатних, 14 трикімнатних та 2 чотирікімнатні. Всі вони розташовані у межах м. Києва та придбані на підставі аналізу ринку і проведених переговорів без публічного оголошення тендера, оскільки відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі» його дія не поширюється на випадки придбання нерухомого майна. Загальна сума коштів, витрачена на купівлю службового житла для суддів ВАКС, становить 84,13 млн грн. Таким чином, усі суд-

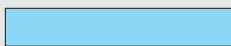
ді ВАКС, які потребували забезпечення особистим службовим житлом у м. Києві, забезпечені ним у повному обсязі.

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ 30 СУДДІВ ЩОДО ЇХ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

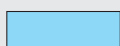
Чи забезпечені Ви усім необхідним обладнанням та засобами для роботи у ВАКС?

Так	 27
Ні	 3

Чи маєте Ви окремий кабінет?

Так	 30
-----	--

Оцініть стан наданого Вам службового житла:

переважно задовільний	 9
цілком задовільний	 15
складно відповісти	 1
не надали відповідь на запитання	 1

V.VI. Порядок одержання та перевірки справ і матеріалів, а також їх розподіл між суддями

Порядок реєстрації та автоматизованого розподілу матеріалів кримінального провадження, скарг, заяв, клопотань та інших процесуальних документів, передбачених законом, у ВАКС врегульовано Засадами використання АСДС ВАКС та Засадами використання АСДС в АП ВАКС, які затверджені відповідно рішенням зборів суддів ВАКС та АП ВАКС 3 вересня 2019 року (з подальшими змінами).

Згідно з цими документами всі матеріали, що надходять до Суду, після перевірки їх комплектності, цілісності та відповідності опису реєструються відповідальним працівником апарату (у порядку черговості за хронологією надходження) як вхідна кореспонденція, а також в АСДС. Позачергово реєструються скарги, клопотання, заяви з обмеженим строком розгляду, а також кримінальні провадження, в яких до підозрюваного/обвинуваченого застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою або домашнього арешту. У разі встановлення недоліків комплектності, цілісності або відповідності опису документа відповідальний працівник апарату

складає акт про стан цього документа та долучає його до матеріалів справи. Акт підписують троє працівників апарату, одним з яких є працівник канцелярії, затверджує керівник апарату ВАКС та він засвідчується печаткою «для довідок». На супровідному листі належного документа проставляється відмітка «ПЕРЕВІРЕНО» з зазначенням дати завершення такої перевірки, прізвища, ім'я, по батькові особи, яка здійснила перевірку та її підпису. Документ направляється для авторозподілу після перевірки та реєстрації в АСДС.

Під час проведення моніторингу було встановлено, що АСДС і Положення про АСДС не корелюються з положеннями КПК, які, зокрема, містять вимоги до складу суду, що має розглядати справу. У зв'язку з цим виникали ситуації, коли формувалися колегії, де з трьох суддів, визначених АСДС, жоден не мав стажу роботи на посаді судді не менше п'яти років.

Також судді ВАКС під час опитування звернули уваги на недоліки одержання та перевірки справ і матеріалів, зокрема випадки несвоєчасної передачі канцелярією суду провадження в АП ВАКС, що призводило до відкладення розгляду справи, реєстрацію документів, які надходять електронною поштою без кваліфікованого електронного підпису, наявність помилок при внесенні відомостей до обліково-статистичних карток при отриманні провадження, один випадок зазначення неправильного номера справи, що потягнуло за собою внесення судового рішення в Єдиний державний реєстр з помилкою та подальшу необхідність постановлення ухвали про виправлення описки, передачу клопотань без додатків (які були зазначені в тексті клопотання) і без складання відповідних актів.

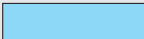
Випадки неможливості проведення автоматизованого розподілу судових справ та здійснення їх розподілу поза АСДС у ВАКС відсутні.

ВАКС, зокрема і АП ВАКС, не підключені до системи «Електронний суд», у зв'язку із чим у них відсутня інформація про кількість отриманих за допомогою цієї системи заяв, клопотань та скарг. Однак у найближчих планах є запровадження спільної із НАБУ та САП системи електронного обліку кримінальних проваджень (e-Case management system), що повинно значно спростити документообіг та суттєво зменшити кількість паперових матеріалів, які надходять до ВАКС.

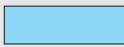
Під час проведеного опитування отримана інформація про проблеми та складнощі, які виникали у суддів та працівників апарату. Ці дані передані керівнику апарату ВАКС для врахування в роботі.

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ 30 СУДДІВ ВАКС ЩОДО ФУНКЦІОНУВАННЯ АСДС, СТАНУ ОПРАЦЮВАННЯ СПРАВ ТА МАТЕРІАЛІВ АПАРАТОМ

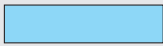
Як Ви оцінюєте стан дотримання порядку одержання та перевірки справ і матеріалів апаратом?

цілком задовільний	 10
переважно задовільний	 19
переважно незадовільний	 1

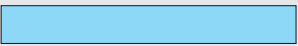
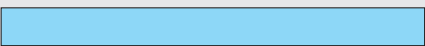
Як Ви оцінюєте стан функціонування АСДС?

цілком задовільний	 6
переважно задовільний	 16
переважно незадовільний	 7
складно відповісти	 1

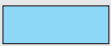
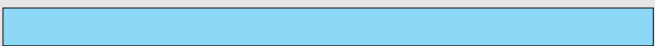
Чи виникали у Вашій діяльності як судді ВАКС будь-які проблеми, що суттєво ускладнювали чи унеможливлювали роботу з АСДС?

Так	 9
Ні	 21

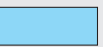
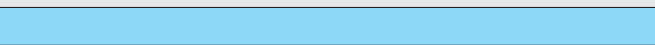
**РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ 117 ПРАЦІВНИКІВ АПАРАТУ
ЩОДО ФУНКЦІОНУВАННЯ АСДС ТА РОБОТИ КАНЦЕЛЯРІЇ**
Як Ви оцінюєте стан функціонування АСДС?

цілком задовільний	 39
переважно задовільний	 56
переважно незадовільний	 4
зовсім незадовільний	 1

Чи виникали у Вашій діяльності як судді ВАКС будь-які проблеми, що суттєво ускладнювали чи унеможливлювали роботу з АСДС?

Так	 14
Ні	 86

Чи виникали у Вас проблемні моменти у роботі з канцелярією ВАКС?

Так	 13
Ні	 87

V.VII. Стан діяльності Служби судових розпорядників

Відповідно до ст. 159 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» у кожному суді діє служба судових розпорядників, яка забезпечує додержання особами, які перебувають у суді, встановлених правил, виконання ними розпоряджень головуючого в судовому засіданні. У своїй діяльності працівники Служби судових розпорядників керуються також «Інструкцією про порядок забезпечення старшими судовими розпорядниками та судовими розпорядниками проведення судового засідання, їх взаємодії з правоохоронними органами», затвердженою наказом ДСА від 18 жовтня 2004 року №182/04.

Штатним розписом ВАКС на 2020 рік у відділі судових розпорядників апарату ВАКС передбачено 7 посад (начальник відділу, старший судовий розпорядник та 5 судових розпорядників) та у відділі судових розпорядників АП ВАКС ще 4 посади (начальник відділу, старший судовий розпорядник та 2 судові розпорядники). Станом на 31 січня 2020 року вакантними залишалися посади одного судового розпорядника у першій інстанції ВАКС та старшого судового розпорядника в АП ВАКС.

У двох приміщеннях ВАКС як суду першої інстанції працюють 6 судових розпорядників (включно із начальником відділу): 3 розпорядники на просп. Перемоги, 41 (7 залів судових засідань) та 3 розпорядники на вул. Хрещатик, 42-А (8 залів судових засідань). Ще 3 судові розпорядники (включно із начальником відділу) працюють в управлінні з організаційного забезпечення АП ВАКС у приміщенні за адресою: пров. Хрестовий, 4 (4 зали судових засідань).

Законом України «Про судоустрій і статус суддів» передбачено, що судові розпорядники забезпечуються одностроєм, зразки якого затверджує Голова ДСА за погодженням із РСУ. Водночас у ВАКС судові розпорядники одностроєм не забезпечені. Проте враховуючи той факт, що зразки форменого одягу і знаків розрізнення працівників Служби судових розпорядників затвердженні ще у 2004 році та є, на нашу думку, застарілими (наприклад, форма передбачає наявність хлястиків та контрпогонів як знаку розрізнення), доцільно було б оновити їх дизайн та затвердити нові зразки і лише після цього апарату ВАКС провести відповідні закупівлі.

Під час проведеного опитування абсолютна більшість суддів ВАКС оцінила рівень діяльності судових розпорядників як цілком або переважно задовільний (18 та 10 суддів відповідно). Лише 2 суддів із 30 визначили рівень діяльності служби судових розпорядників як переважно незадовільний.

Судовий розпорядник, відповідно до п. 7-1 ст. 255 КУпАП є особою, яка має право складати протоколи за прояв неповаги до суду у випадках, передбачених частинами першою, другою, третьою та п'ятою ст. 185-3 КУпАП. Як повідомили у ВАКС, протоколи за такими фактами судовими розпорядниками не складалися, а проблеми з дотриманням порядку в залі судових засідань виникали вкрай рідко та вирішувалися за допомогою зауважень головуючого судді. Водночас існує колізія

між положеннями п. 7-1 ст. 255 КУпАП та пп. 5 п. 5 розділу III «Положення про порядок створення та діяльності служби судових розпорядників», затвердженого наказом ДСА від 20 липня 2017 року, згідно з яким судові розпорядники мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення, передбачені лише частинами першою та другою ст. 185-3 КУпАП.

З огляду на те, що згідно з КУпАП ВАКС не належить до органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, існує колізія між обов'язком судових розпорядників ВАКС складати протоколи про адміністративні правопорушення за ст. 185-3 КУпАП та положенням ст. 258 КУпАП, яка передбачає випадки, коли такий протокол може не складатися. Внаслідок цього питання про складення судовим розпорядником протоколів про адміністративні порушення, передбачені частинами першою, другою, третьою та п'ятою ст. 185-3 КУпАП залишається неврегульованим.

V.VIII. Заходи із запобігання та виявлення корупції у ВАКС

Відповідно до затвердженої структури в апараті ВАКС функціонує самостійний структурний підрозділ – сектор з питань запобігання та виявлення корупції апарату ВАКС (2 штатні одиниці: завідувач сектору та головний спеціаліст), а в управлінні з організаційного забезпечення АП ВАКС передбачено 1 посаду головного спеціаліста з питань запобігання та виявлення корупції. Організаційно-правові засади діяльності вказаного структурного підрозділу врегульовано «Положенням про сектор з питань запобігання та виявлення корупції апарату ВАКС».

Для осіб, які хочуть повідомити про факти порушень вимог антикорупційного законодавства працівниками ВАКС і АП ВАКС, створені такі канали для повідомлення:

- в електронній формі на спеціально створені для цього адреси електронної пошти: anticor_reports@hcac.court.gov.ua та anticor_reports@apvas.gov.ua;
- у паперовому вигляді на поштові адреси: просп. Перемоги, 41, м. Київ, 01601 та пров. Хрестовий, 4, м. Київ, 01601 (із відміткою на конверті «Про корупцію»);
- за номерами телефону: +38(044) 363-17-87 та +38 (044) 280-26-82.

У відповіді на наш запит ВАКС повідомив, що жодного повідомлення про порушення працівниками вимог антикорупційного законодавства до уповноваженого підрозділу станом на 31 січня 2020 року не надходило.

Проект антикорупційної програми ВАКС на 2019-2020 роки з метою його публічного обговорення розміщений на веб-сайті ВАКС, однак жодних пропозицій від громадськості впродовж встановленого для їх надсилання строку не надійшло. 11 лютого 2020 року антикорупційна програма ВАКС на 2020 рік погоджена НАЗК.

У відповідь на наш запит з приводу проведення повних перевірок декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування,

поданих суддями ВАКС чи працівниками апарату ВАКС, НАЗК повідомило, що до призначення на посади суддів ВАКС чи АП ВАКС до НАЗК надійшло 5 звернень щодо проведення повної перевірки декларацій, поданих суддями Андрієм Біцюком, Володимиром Вороньком, Олегом Коліушем, Віталієм Крикливим та Катериною Широкою.

За результатами розгляду цих звернень НАЗК провело повну перевірку декларації за 2017 рік судді Катерини Широкої, яка на час подачі відповідної декларації обіймала посаду судді Луганського окружного адміністративного суду. Після проведення повної перевірки НАЗК 19 квітня 2019 року прийняло рішення №1150, яким встановило відсутність ознак адміністративного чи кримінального правопорушень у судді. Водночас НАЗК встановлено зазначення недостовірної інформації щодо посади, дати набуття права користування об'єктом нерухомості, номера будинку, ідентифікаційних номерів транспортних засобів та розміру доходу члена сім'ї (батька), однак відомості, зазначені у декларації, відрізняються від достовірних на суму меншу, ніж 100 прожиткових мінімумів для працездатних осіб.

Крім того, до НАЗК надійшло звернення про проведення повної перевірки декларації заступника керівника апарату ВАКС (на цей час вона звільнена з посади у зв'язку зі встановленням невідповідності займаній посаді протягом строку випробування). Рішенням НАЗК від 20 вересня 2019 року №3144 розпочало повну перевірку її декларації за 2018 рік (на час подачі відповідної декларації вона обіймала посаду керівника апарату Апеляційного суду Київської області). За результатами повної перевірки НАЗК встановило відсутність ознак адміністративного чи кримінального правопорушень, однак рішення щодо цього НАЗК не затверджено, оскільки у зв'язку з прийняттям змін до Закону України «Про запобігання корупції» Порядок проведення повних перевірок втратив чинність, зокрема в частині прийняття НАЗК рішень про результати здійснення повної перевірки декларацій.

На адресу НАЗК від ВККС, ВРП, ГРД, фізичних або юридичних осіб не надходило звернень щодо проведення моніторингу способу життя суддів ВАКС та членів їхніх сімей. НАЗК у своїй відповіді зазначило, що проведення такого моніторингу неможливе, оскільки наразі не прийнятий відповідний порядок і це питання є не врегульованим.

Станом на 31 січня 2020 року жодних звернень з приводу конфлікту інтересів у діяльності суддів та працівників апарату ВАКС до НАЗК не надходило. Також НАЗК не проводило перевірку суддів ВАКС щодо ознак незаконного збагачення.

НАЗК у своїй відповіді на запит також зазначило, що здійснює моніторинг та контроль за виконанням суддями ВАКС Віктором Ногачевським та Вірою Михайленко вимог ст. 36 Закону України «Про запобігання корупції» щодо запобігання конфлікту інтересів у зв'язку із наявністю підприємств чи корпоративних прав.

АП ВАКС надіслала до НАЗК повідомлення про встановлення факту несвоєчасного подання декларацій типу «перед звільненням» судовим розпорядником відділу судових розпорядників управління з організаційного забезпечення АП ВАКС. За результатами розгляду цього повідомлення 5 листопада 2019 року НАЗК направило матеріали до НП для вжиття заходів з перевірки факту несвоєчасного подання ним

декларації та, у разі наявності підстав, складання протоколу про адміністративне правопорушення згідно з ч. 1 ст. 172-6 КУпАП.

Під час моніторингу проаналізовано відомості Реєстру поданих суддями декларацій доброчесності та декларацій родинних зв'язків. Відповідно до ст. 61 та ст. 62 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» судді зобов'язані щорічно до 1 лютого подавати шляхом заповнення на офіційному веб-сайті ВККС декларацію родинних зв'язків та декларацію доброчесності за формою, що визначається ВККС. Неподання, несвоєчасне подання декларацій або декларування в них завідомо недостовірних (у тому числі неповних) тверджень мають наслідком дисциплінарну відповідальність, встановлену Законом.

Усі 38 суддів ВАКС вчасно подали відповідні декларації, і вони оприлюднені та відкриті для загального доступу на офіційному веб-сайті ВККС. У одинадцяти деклараціях доброчесності суддів ВАКС за 2019 рік виявлено позначки «підтверджую» щодо наявності у звітному році випадків потенційного та/або реального конфлікту інтересів в їхній діяльності (по 2 випадки у слідчих суддів та суддів АП ВАКС, ще 7 випадків зафіксовано у деклараціях суддів ВАКС, які здійснюють розгляд кримінальних проваджень як судді першої інстанції). В усіх випадках суддями зазначено, що ними вживалися передбачені законом заходи з метою запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. Водночас 9 із них не скористалися своїм правом за власним бажанням навести у декларації у довільній формі додаткові пояснення щодо цих випадків та вжитих ними заходів. Лише 2 суддів із 11 пояснили причини проставлення ними відповідної відмітки. Одна суддя зазначила, що під час підготовчого судового засідання вона розкрила учасникам судового провадження інформацію щодо своєї трудової діяльності у період з 2010 року по 2011 рік, яка, на її внутрішнє переконання, не була підставою для самовідводу в розумінні п. 4 ч. 1 статті 75 КПК, проте для стороннього спостерігача могла б здаватися обставиною, яка викликає сумнів у неупередженості суду. Інший суддя також зазначив, що розкривав під час судових засідань інформацію, яка для стороннього спостерігача могла б здаватися обставиною, яка викликає сумнів у неупередженості суду, однак сама інформація не була підставою для самовідводу. Також суддя зазначив, що ним заявлявся самовідвід.

Під час моніторингу поданих суддями декларацій родинних зв'язків за 2015-2019 роки було виявлено інформацію, що донька одного із суддів АП ВАКС з 13 вересня 2019 року обіймає посаду помічника судді у ВАКС.

VI. Діяльність Служби судової охорони

VI.1. Стан забезпечення безпеки ВАКС

5 липня 2019 року КМУ вніс зміни у додаток 2 до постанови № 902 від 1 грудня 2017 року «Про затвердження переліків судів, органів та установ системи правосуддя, охорона яких здійснюється підрозділами НП та НГУ». Згідно з ними ВАКС включено до переліку судів, охорона яких здійснюється підрозділами Національної гвардії. У постанові зазначено про адреси п'яти будівель, а саме: вул. Хрещатик, 42а; пров. Хрестовий, 4; вул. Преображенська, 5/2, лабораторний корп. 1; вул. Максима Кривоноса, 2а, лабораторний корп. 1; вул. Максима Кривоноса, 2а, адміністративно-лабораторний корп. 2. При цьому у вказаний перелік не включено приміщення на просп. Перемоги, 41 у м. Києві, де судді ВАКС здійснюють правосуддя по розгляду справ у першій інстанції.

Незважаючи на це, підрозділи НГУ розпочали охороняти усі приміщення ВАКС, а до охорони залучили військовослужбовців, що пройшли відповідне навчання та ознайомилися з особливостями несення служби на території ВАКС.

25 листопада 2019 року ВАКС перейшов під охорону ССО, яка є спеціальним органом у системі правосуддя для забезпечення охорони та підтримання громадського порядку в судах. Відповідно до ст. 161 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» ССО підзвітна ВРП та підконтрольна ДСА. На працівників ССО поширюється Дисциплінарний статут Національної поліції України.

Джерело фото: <http://bit.ly/2wAeiRY>

30 січня 2020 року ДСА та ССО своїм спільним наказом №43/61 затвердили «Примірні правила пропуску осіб до будинків (приміщень) судів, органів та установ системи правосуддя та на їх територію транспортних засобів». Питання організації та забезпечення пропускового режиму у ВАКС врегульовано «Порядком забезпечення безпеки, пропуску осіб до будівель (приміщень) ВАКС та транспортних засобів на територію ВАКС», затвердженим наказом ВАКС від 4 березня 2020 року №14.

У зв'язку зі взяттям ВАКС під охорону підрозділами ТУ ССО у м. Києві та Київській області здійснено комісійне обстеження всіх трьох приміщень ВАКС. Також здійснено комісійне обстеження приміщення ВАКС по вул. Хрещатик, 42а у зв'язку з прийняттям його на обслуговування конвойною службою управління превентивної діяльності ГУ НП у м. Києві.

Як повідомила Голова Суду у своїй колонці на сайті «Українська правда» до 100 днів роботи ВАКС, приміщення Суду та територія навколо нього вже «бачили» кілька мирних протестних заходів за участю громадськості, а один із обвинувачених намагався занести до зали судових засідань гострі металеві предмети.

Джерело фото: <http://bit.ly/3cDrmqd>

Стаття 10 Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» передбачає оснащення службових приміщень ВАКС сучасними засобами безпеки, що гарантують особисту безпеку суддів, збереження документації ВАКС та недопущення незаконного проникнення до приміщень Суду.

Усі приміщення ВАКС оснащені комплексами технічних та програмних засобів безпеки (системи контролю та управління доступом) для моніторингу та попередження несанкціонованих проникнень. Регулювання входу/виходу та

переміщень людей чи транспортних по території Суду також здійснюється на основі цієї системи.

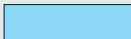
В основній будівлі ВАКС на просп. Перемоги, 41 створено декілька внутрішніх кордонів безпеки, які розмежовують доступ до службових кабінетів суддів, працівників апарату, конвойної служби та відокремлюють громадські місця. У приміщеннях ВАКС та на прилеглій території здійснюється цілодобове відеоспостереження.

Пости охорони у трьох приміщеннях ВАКС забезпечено 1 рентгенотелевізійним інтроскопом, 3 стаціонарними металодетекторами аручного типу, 7 металопрошукачами, 2 камерами схову для малогабаритних речей та 1 камерою схову для великогабаритних речей.

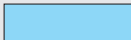
Належним чином у ВАКС ставляться до правил пожежної безпеки, зокрема усі зали судових засідань оснащені вогнегасниками, в апараті призначено відповідальних за стан пожежної безпеки, а з 2 лютого 2020 року у ВАКС діє наказ №7-а «Про окремі питання щодо запровадження заходів з пожежної безпеки у Вищому антикорупційному суді».

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ 30 СУДДІВ ВАКС ЩОДО СТАНУ ОХОРОНИ СУДУ

Як Ви оцінюєте стан забезпечення охорони ВАКС?

цілком задовільний	 9
переважно задовільний	 17
переважно незадовільний	 3
складно відповісти	 1

Як Ви оцінюєте стан оснащення приміщень ВАКС сучасними засобами безпеки?

цілком задовільний	 4
переважно задовільний	 17
переважно незадовільний	 5
зовсім незадовільний	 2
складно відповісти	 2

VI.II. Гарантії забезпечення безпеки суддів та членів їхніх сімей

У зв'язку зі здійсненням суддями ВАКС правосуддя у кримінальних провадженнях щодо корупційних та пов'язаних з корупцією злочинів їм надаються додаткові гарантії забезпечення особистої безпеки, особистої безпеки членів їхніх сімей та збереження їхнього майна. Стаття 10 Закону України «Про Вищий антикорупцій-

ний суд» визначає, що суддям ВАКС, а у разі потреби за заявою судді членам його сім'ї надається цілодобова охорона. За заявою судді ВАКС здійснюється цілодобова охорона особистого або службового житла, а саме житло повинно оснащуватися охоронною сигналізацією та кнопками тривожної сигналізації.

Для об'єктивності і повноти дослідження під час моніторингу було надіслано запит до територіального управління ССО у м. Києві та Київській області щодо надання відомостей про особливості забезпечення об'єктної охорони приміщень ВАКС, а також цілодобової охорони суддів ВАКС, членів їхніх сімей та особистого або службового житла суддів ВАКС.

У відповідь на наш запит територіальне управління ССО повідомило, що доступ до запитуваної інформації ними обмежено з метою запобігання заворушенням чи злочинам, оскільки розголошення такої інформації розкриватиме рівень захисту ВАКС, а шкода від її оприлюднення перевищує суспільний інтерес в її отриманні. У зв'язку із цим під час моніторингу неможливо провести належну оцінку відомостей про діяльність ССО та дотримання гарантій забезпечення безпеки суддів та членів їхніх сімей.

Водночас, як повідомили в апараті ВАКС, від суддів не надходило заяв про необхідність надання їм чи членам їхніх сімей цілодобової охорони, хоча двоє суддів, відповідаючи на питання нашого анонімного опитування, вказали, що у них виникала потреба у цілодобовій охороні членів сім'ї. Крім цього, один із суддів АП ВАКС подав до апарату заяву про необхідність забезпечення цілодобової охорони його особистого житла, яка була скерована для виконання до ССО. Під час анонімного опитування про потреби у забезпеченні цілодобової охорони житла повідомили семеро суддів.

Як показала практика застосування положень Закону України «Про Вищий антикорупційний суд», зокрема щодо забезпечення усіх суддів ВАКС цілодобовою охороною, окремі його норми на сьогодні фактично не працюють. Існує колізія між положеннями ч. 2 ст. 10 Закону України «Про Вищий антикорупційний суд», яка передбачає безумовне надання цілодобової охорони судді ВАКС, та п. 4 ч. 1 ст. 162 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», яка передбачає, що ССО вживає необхідних заходів для забезпечення безпеки судді або членів його сім'ї виключно у разі надходження від судді відповідної заяви. На додачу до цього стаття 6 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» визначає, що заходи щодо особистої охорони суддів, їх близьких родичів або їх житла і майна вживаються лише у разі встановлення даних, що свідчать про реальну небезпеку посягання на них. І хоча норми Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» в частині їх застосування до ситуації забезпечення охорони та особистої безпеки суддів ВАКС мають спеціальний характер, цю колізію необхідно усунути.

Під час моніторингу виявлено проблему з оснащенням особистого чи службового житла суддів ВАКС охоронною сигналізацією та кнопками тривожної сигналізації. Спершу ця проблема виникла через відсутність у переважної частини суддів особистого чи службового житла у м. Києві, а можливість встановлення таких засо-

бів у житло, яке судді орендують, Закон України «Про Вищий антикорупційний суд» не передбачив. Однак після того, як більшість суддів були забезпечені службовим житлом, проблема не розв'язалася – на цей раз через розбіжності позицій ВАКС та ССО у тлумаченні положень ст. 10 Закону України «Про Вищий антикорупційний суд». ВАКС вважає, що закупівлю сигналізації та тривожних кнопок повинна здійснити ССО, оскільки саме вона зобов'язана забезпечити охорону суддів ВАКС, членів їхніх сімей, а також охорону їхнього житла. ССО ж посилається на те, що ВАКС, на відміну від неї, є головним розпорядником коштів Державного бюджету України щодо фінансового забезпечення своєї діяльності, а затверджене фінансування ССО на 2020 рік становить лише 40% від необхідної потреби, і коштів на обладнання житла суддів ВАКС охоронною сигналізацією та кнопками тривожної сигналізації не передбачено. Проте ще 26 жовтня 2018 року РСУ рішенням №65 «Про заходи забезпечення безпеки судів і суддів, охорони судів та осіб, котрі беруть участь у здійсненні судочинства» доручила ДСА за рахунок коштів Державного бюджету України забезпечити житло суддів охоронною сигналізацією протягом 2019 року.

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ 30 СУДДІВ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ СУДДІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХНІХ СІМЕЙ

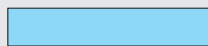
Як Ви оцінюєте стан забезпечення особистої безпеки Вас як судді?

цілком задовільний	 3
переважно задовільний	 10
переважно незадовільний	 6
зовсім незадовільний	 7
складно відповісти	 4

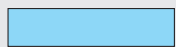
Чи надана Вам цілодобова охорона?

ні	 28
не надавали відповідь на запитання	 2

Чи виникала у Вас потреба надання цілодобової охорони членам Вашої сім'ї?

так	 2
ні	 27
не надав відповідь на запитання	 1

**Чи виникала у Вас потреба забезпечення
цілодобової охорони житла?**

так	 7
ні	 22
не надав відповідь на запитання	 1

**Чи надавалась цілодобова охорона
житла у таких випадках?**

ні	 7
----	---

VII. Дисциплінарна практика ВРП щодо суддів ВАКС

ВРП повідомила, що за наявною у неї інформацією та згідно з даними автоматизованої системи діловодства, станом на 13 лютого 2020 у ВРП на дії суддів ВАКС та АП ВАКС подано 18 дисциплінарних скарг. Водночас на прохання надати копії скарг у ВРП відповіли, що інформація, яка стосується їх розгляду, до вирішення питань про притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності обмежена через необхідність підтримання авторитету та неупередженості правосуддя. ВРП також визначила, що усі відомості та документи, які містяться у матеріалах, зокрема стосовно дисциплінарної відповідальності судді, мають ознаки службової інформації, а тому право на ознайомлення з ними є лише в учасників дисциплінарного провадження або дисциплінарної справи (скаржники, судді або їх представники).

У зв'язку із цим під час моніторингу неможливо провести належну оцінку змісту поданих скарг щодо відомостей про наявність ознак дисциплінарного проступку, який міг би стати підставою для дисциплінарної відповідальності судді.

Під час збору та аналізу даних щодо дисциплінарної практики ВРП стосовно суддів ВАКС та АП ВАКС встановлено, що ВРП та Дисциплінарні палати ВРП не приймали жодного рішення про надання згоди на затримання суддів ВАКС чи суддів АП ВАКС, утримання їх під вартою чи арештом, про тимчасове відсторонення їх від здійснення правосуддя у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності, а також про притягнення їх до дисциплінарної відповідальності. Офіс Генерального прокурора на наш запит також повідомив, що у них немає жодних кримінальних проваджень, у яких би містилися дані про притягнення суддів ВАКС чи АП ВАКС до кримінальної відповідальності як підозрюваних чи обвинувачених.

Також під час моніторингу інформації з Реєстру поданих суддями декларацій доброчесності виявлено, що у 2019 році двоє суддів ВАКС були притягнуті до адміністративної відповідальності за порушення правил дорожнього руху (перевищення швидкості та порушення знаку «поворот ліворуч заборонено»). В обох випадках постанова про притягнення до адміністративної відповідальності суддями не оскаржувалася і вони зазначили про своєчасну сплату штрафу у розмірі 255 грн кожен. Ще в одному випадку суддя повідомив про винесення інспектором поліції постанови про притягнення до адміністративної відповідальності за порушення правил дорожнього руху, але рішенням Жовтневого районного суду м. Харкова від 13 червня 2019 року у справі №639/3562/19 цю постанову скасовано, а провадження у справі закрито за відсутністю складу адміністративного правопорушення.

В одній із проаналізованих декларацій доброчесності за 2019 рік суддя поставила позначку «не підтверджую» щодо тверджень про своєчасність подання нею декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого са-

моврядування, в якій зазначено достовірні відомості, про своєчасність подання нею декларації родинних зв'язків та зазначення у ній достовірних (у тому числі повних) відомостей, а також про своєчасність подання нею декларацій доброчесності із зазначенням достовірних (у тому числі повних) відомостей. Такий варіант відповіді суддя обґрунтувала тим, що у 2019 році відповідні декларації нею не подавалися.

VIII. Випадки втручання у здійснення правосуддя

На офіційному веб-сайті ВРП у розділі «Діяльність» розміщено інформацію про реєстрацію одного повідомлення від 18 листопада 2019 року про втручання в діяльність щодо здійснення правосуддя слідчої судді ВАКС Віри Михайленко. Це перше і поки що єдине повідомлення від судді ВАКС до ВРП про втручання у здійснення правосуддя.

Зі змісту повідомлення вбачається, що з 28 жовтня по 8 листопада 2019 року суддя Михайленко розглянула 20 клопотань про дозвіл на обшук і доступ до документів у справі про ймовірне заволодіння 1,2 млрд гривень стабілізаційного кредиту, виданого НБУ у 2014 році для оздоровлення «ВіЕйБі Банку». 11 листопада 2019 року на підставі ухвал судді Михайленко відбулися обшуки і були затримані семеро підозрюваних. Того ж дня вона отримала листа від голови Громадської спілки «Українська гільдія активістів», де йшлося про те, що той володіє інформацією, що суддя особисто знайома з особою, яка просила обрати запобіжний захід підозрюваним у цьому кримінальному провадженні. Посилаючись на Закон України «Про доступ до публічної інформації», автор листа хотів дізнатися, чи знайома суддя з вказаною особою і в яких стосунках вони перебувають. Також він хотів, щоб суддя Михайленко повідомила, чи просила особа особисто її про обрання запобіжних заходів фігурантам справи. У листі йшлося про те, нібито вказане прохання судді висловлював керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури Назар Холодницький. З приводу цього листа суддя Михайленко зазначила, що Закон України «Про судоустрій і статус суддів» та КПК забороняють звернення до судді щодо кримінальних проваджень у позапроцесуальний спосіб, у тому числі шляхом направлення подібних листів, а автор листа посилався на недостовірну інформацію про вказівки керівника САП з метою тиску на неї та дискредитації її як судді. Такі дії «Української гільдії активістів» вона розцінила як втручання в її діяльність, прояв неповаги до судді і вплив на суд через поширення недостовірної інформації.

У цей же день, 11 листопада 2019 року, помічнику судді Михайленко зателефонував адвокат, який у подальшому був захисником одного із підозрюваних у цьому кримінальному провадженні під час обрання йому запобіжного заходу іншим суддею ВАКС. Адвокат у телефонній розмові посилався на ті самі обставини, про які йшлося в листі та повідомив, що з цієї причини буде заявляти відвід судді Михайленко. Суддя звернула увагу, що лист і дзвінок адвоката мали місце після обшуків і затримань за її ухвалами. Тому такі дії вона розцінила як тиск на слідчого суддю під час розгляду вказаного кримінального провадження, вважаючи, що відповідні дії мали на меті вплив на безсторонність та дискредитацію судді шляхом збирання та поширення недостовірної інформації про неї в умовах, коли ВАКС

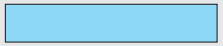
розглядав клопотання про обрання підозрюваним у вказаному кримінальному провадженні запобіжних заходів.

Суддя Михайленко, разом із повідомленням про факт втручання у здійснення нею правосуддя, передала у ВРП копію звернення «Української гільдії активістів», а також копію доповідної записки свого помічника, якому телефонував адвокат.

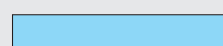
20 січня 2020 року член ВРП Наталія Краснощоківа як доповідач за результатами попередньої перевірки відомостей, викладених у повідомленні судді Михайленко зазначила, що хоча дії голови Громадської спілки «Українська гільдія активістів» та адвоката мають ознаки позапроцесуального способу звернення до судді, який розглядає справу, проте це не дає підстав для вжиття заходів щодо забезпечення незалежності судді та авторитету правосуддя, оскільки вони не містять ознак переслідування мети втручання у здійснення правосуддя судді. 28 січня 2020 року ВРП вирішила затвердити висновок доповідача про відсутність підстав для вжиття заходів щодо забезпечення незалежності суддів та авторитету правосуддя.

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ 30 СУДДІВ ЩОДО ВИПАДКІВ ВТРУЧАННЯ У ЗДІЙСНЕННЯ НИМИ ПРАВОСУДДЯ

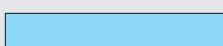
**Чи стикалися Ви з впливом осіб, зацікавлених
у результатах судового розгляду?**

Так	 2
Ні	 28

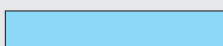
Вкажіть, хто саме намагався вчинити такі дії?

захисник	 1
третя особа (були спроби влаштувати зустріч і про щось поговорити)	 1
не надавали відповідь на запитання	 28

**Чи зверталися Ви з повідомленням про втручання
в Вашу діяльність до ВРП?**

Так	 1
Ні	 29

**Чи зверталися Ви до правоохоронних органів
із заявою втручання в Вашу діяльність?**

Так	 1
Ні	 29

IX. ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Заходи щодо створення ВАКС

Зарезультатами проведеного моніторингу процесу інституційної та організаційної розбудови ВАКС можна стверджувати, що початковий етап зі створення Суду як незалежної інституції в судовій системі України завершено. Суддями та працівниками апарату Суду, КМУ, ДСА та іншими державними органами проведена необхідна робота для того, що ВАКС був спроможний виконувати своє основне завдання – здійснення правосуддя. Для суддів створені належні умови та гарантії, необхідні для виконання ними своїх повноважень. Фактично від часу реєстрації Суду як юридичної особи до проведення першого судового засідання минуло трохи більше, ніж 6 місяців. За цей час апарат зміг організувати та провести більшість конкурсів на вакантні посади апарату, провести ремонти у трьох приміщеннях, які були виділені для Суду, а також підготувати всю внутрішню організаційну та нормативно-правову базу для подальшої ефективної роботи. З травня 2019 року по лютий 2020 року було проведено дев'ять зборів суддів ВАКС, а всі рішення за результатами їх проведення оприлюднені.

27 із 30 суддів, які пройшли опитування під час моніторингу, високо оцінили підготовчі заходи щодо початку роботи Суду, а 29 із 30 суддів оцінили стан діяльності апарату як цілком або переважно задовільний.

Керівник апарату та працівники є відкритими до спілкування, ініціативними, мають високий рівень вмотивованості, бажання навчатися. Під час проведення опитування вони активно та оперативно надавали усі відповіді на запитання. У Суді впроваджуються інноваційні заходи (встановлені смітники для різного типу побутових відходів, очищувачі повітря у залах судових засідань, usb-розетки для зручності відвідувачів, власний телеграм-канал @hcasofficial, у якому анонсуються слухання по резонансних справах, розгляд яких заплановано у ВАКС). Судді ВАКС також записують короткі відеокоментарі із найпоширеніших питань кримінального права та процесу, а судді-спікери неодноразово надавали короткі роз'яснення щодо мотивів прийняття ВАКС того чи іншого рішення. Особливої уваги варті регулярні екскурсії школярів до Суду, під час яких вони отримують знання про підсудність ВАКС, зміст корупції, її різновиди та відповідальність за вчинення корупційних злочинів.

2. Навчання та підвищення кваліфікації

Враховуючи, що лише 22 із 38 осіб, призначених до ВАКС, мали раніше суддівський досвід, серйозним викликом для усіх суддів стало напрацювання спільних й узгоджених позицій з проблемних питань кримінального права та

процесу. З цією метою судді ВАКС у квітні 2019 року пройшли комплексне навчання у НШСУ в рамках 3-тижневої Орієнтаційної навчальної програми, до розробки та втілення якої були залучені міжнародні донори. Спільне навчання дозволило майбутнім суддям ВАКС отримати або поновити необхідні знання та навички для належного здійснення правосуддя. Крім цього, у 2019 році судді пройшли декілька міжнародних навчань та стажувань за кордоном (Сінгапур, Чехія, Ірландія), а також відвідали багато тренінгів в Україні. На квітень 2020 року уже заплановано проведення тренінгів щодо визнання доказів недопустимими у кримінальних провадженнях про корупційні злочини, а також щодо арешту майна і визнання активів необґрунтовано набутими та застосування до них цивільної конфіскації. Водночас близько третини суддів ВАКС, які пройшли опитування, зазначили, що не брали участь в обов'язкових чи вибіркових тренінгах НШСУ у звітному періоді. Щоправда, необхідно враховувати, що судді ВАКС склали присягу лише 11 квітня 2019 року, тоді як підготовку для підтримання кваліфікації вони проходять не рідше одного разу на три роки. Спільно із НШСУ ВАКС розробляє план організації підготовки суддів на 2020 рік, зокрема щодо проведення щомісячних односторонніх тематичних навчань у форматі семінарів-практикумів, тренінгів, круглих столів, колоквиумів по суботах (у зв'язку із зайнятістю суддів у будні дні).

3. Стан проведення регулярного оцінювання суддів

Судді ВАКС станом на 31 січня 2020 року не проходили оцінювання іншими суддями ВАКС та самооцінювання шляхом анкетування. На офіційному веб-сайті НШСУ міститься лише старий проект Порядку і методології оцінювання та самооцінювання судді, а на офіційному веб-сайті ВКС вказано про проведення заходів з підготовки до затвердження Порядку, який планували затвердити ще у березні 2019 року. Однак у відкритих джерелах не вдалося виявити актуальної інформації про його затвердження. Натомість за наслідками проведеного під час моніторингу опитування суддів ВАКС отримано інформацію про соціально-психологічний клімат у колективі, рівень навантаження на суддів, сформований список із 44 пріоритетних тем, які судді вказали як такі, що необхідно розглянути під час майбутніх навчальних заходів та заходів із підвищення кваліфікації. Результати проведеного опитування передані керівнику апарату ВАКС.

4. Загальний стан діяльності апарату Суду

Основні показники щодо діяльності апарату ВАКС є достатньо високими. В апараті затверджені основні організаційно-розпорядчі документи (штатний розпис, посадові інструкції, правила внутрішнього трудового розпорядку тощо). У 2020 році планується проведення внутрішнього аудиту, метою якого є сприяння ВАКС у досягненні визначених цілей шляхом надання Голові Суду об'єктивних висновків та рекомендацій, що допоможуть у створенні системи внутрішнього контролю та удосконаленні системи управління. У 2019 році ВАКС затверджено 135 наказів з основної організаційно-розпорядчої діяльності. Ще 12 наказів з цих питань затверджено у січні 2020 року.

5. Кадрове забезпечення

Для проведення перших конкурсів на вакантні посади до апарату ВАКС частину працівників апарату було призначено за переведенням з рівноцінних посад. Всього без конкурсу було переведено 19 осіб, однак, враховуючи те, що більшість із них переводилися на посади головних спеціалістів, особливих проблем у цьому не вбачається. Станом на 31 січня 2020 року штат апарату ВАКС заповнений на 85%, вакантними залишаються 41 посада із 273.

У кожного із суддів ВАКС є можливість обрати собі по 2 помічники, яких призначає керівник апарату. Наразі у ВАКС вакантними залишаються 6 посад помічників судді. Під час моніторингу поданих суддями декларацій родинних зв'язків виявлено інформацію, що донька одного із суддів АП ВАКС з 13 вересня 2019 року обіймає посаду помічника судді у ВАКС (помічники належать до посад патронатної служби, не проходять відкритих конкурсів та призначаються на підставі письмового подання судді).

6. Приміщення

У листопаді 2018 року КМУ визначив для ВАКС три приміщення, однак до сьогодні вони не перебувають у користуванні ВАКС, а передача Суду двох із них взагалі є неможливою. Наразі ВАКС розміщено у місті Києві в трьох будівлях за адресами: вул. Хрещатик, 42а (слідчі судді), пров. Хрестовий, 4 (судді АП ВАКС) та просп. Перемоги, 41 (судді, які здійснюють розгляд справ у першій інстанції). Ці приміщення визначалися як тимчасові та перебувають у користуванні ВАКС на підставі строкових договорів оренди. При цьому, за твердженнями Голови Суду, дві перші будівлі не відповідають вимогам ДБН В.2.2-26:2010 «Будинки і споруди. Суди», що затверджені наказом Міністерства регіонального розвитку та будівництва 17 травня 2010 №175.

Однією з основних проблем на шляху ВАКС до власного приміщення стала неможливість ВАКС бути управителем об'єктів державної власності. Для виправлення цієї ситуації необхідно вносити зміни до Закону України «Про управління об'єктами державної власності». Також при виборі шляхів розв'язання питання щодо забезпечення ВАКС постійним приміщенням складнощі додає законодавча вимога щодо заборони розміщення в одній будівлі апеляційної палати та судових палат першої інстанції.

Найкращим варіантом виходу із ситуації з відсутністю постійного приміщення ВАКС може бути побудова нового або часткова добудова та реконструкція існуючого приміщення, яке розташоване на просп. Перемоги, 41, щоб там могли розміститися усі 27 суддів першої інстанції. Такий варіант виглядає перспективним в контексті будь-якого збільшення кількості суддів ВАКС у майбутньому.

7. Фінансування та матеріально-технічне забезпечення

Обсяг затвердженого фінансування ВАКС на 2020 рік дозволяє здійснювати належне забезпечення діяльності Суду, однак без розвитку: Законом України «Про

Державний бюджет України на 2020 рік» не передбачено достатніх коштів на побудову нового або ремонт та реконструкцію виділеного приміщення для ВАКС.

Водночас вже другий бюджетний рік поспіль обсяг затвердженого бюджету ВАКС є меншим, ніж обсяг бюджетного запиту: у 2019 році він був на 46,3 млн грн, а у 2020 році – на 65 млн грн меншим, ніж необхідна сума згідно з бюджетним запитом.

Достатньо непогано виглядає загальна економія ВАКС за результатами конкурентних закупівель. Її розмір становить 4,31 млн грн при очікуваній вартості закупівлі у 45,41 млн грн (близько 10%). У власності ВАКС, зокрема і для потреб АП ВАКС, перебуває 6 легкових автомобілів (усі 2019 року випуску), а також 34 об'єкти нерухомого майна: 5 однокімнатних квартир, 13 двокімнатних, 14 трикімнатних та 2 чотирикімнатні.

Опитування 117 працівників апарату щодо стану їх матеріально-технічного забезпечення показало, що 89% працівників вважають себе повністю забезпеченими усім необхідним обладнанням та засобами для роботи у ВАКС. Під час опитування працівники апарату надали свої рекомендації щодо того, що слід покращити та/або яке обладнання їм додатково необхідно. Всі результати передані керівнику апарату ВАКС.

8. Порядок одержання та перевірки справ і матеріалів, а також їх розподіл між суддями

У більшості випадків робота канцелярії суду щодо одержання та перевірки справ і матеріалів здійснюється згідно з усіма вимогам, передбаченими положеннями та інструкціями з діловодства. Документи направляються для авторозподілу після перевірки та реєстрації в АСДС. Випадків неможливості проведення автоматизованого розподілу судових справ та здійснення їх розподілу поза АСДС у ВАКС під час моніторингу не встановлено.

ВАКС не підключений до системи «Електронний суд», у зв'язку із чим під час моніторингу не вдалося дізнатися про кількість отриманих за допомогою цієї системи заяв, клопотань та скарг. Однак у найближчих планах є запровадження спільної із НАБУ та САП системи електронного обліку кримінальних проваджень (e-Case management system), що повинно значно спростити документообіг та суттєво зменшити кількість паперових матеріалів, які надходять до ВАКС.

Під час опитування судді звернули увагу на окремі недоліки в роботі канцелярії Суду, зокрема щодо передачі справ до АП ВАКС з першої інстанції, інші проблеми та складнощі, які виникали у суддів та працівників апарату під час роботи з АСДС. Ці дані передані керівнику апарату ВАКС для врахування в роботі.

9. Стан діяльності Служби судових розпорядників

Штат судових розпорядників у ВАКС практично укомплектований (призначено 9 осіб із 11). На 15 залів судових засідань у приміщеннях першої інстанції ВАКС працює всього 6 судових розпорядників, по 3 у кожному з приміщень. Форменим

одягом судові розпорядники не забезпечені, хоча це і передбачено законом. Однак зразки форми були запроваджені ще у 2004 році і на сьогодні є застарілими. Важливим результатом є також те, що абсолютна більшість суддів ВАКС високо оцінює рівень діяльності судових розпорядників.

Водночас існує колізія між нормами КУпАП та «Положення про порядок створення та діяльності служби судових розпорядників» щодо кількості випадків, за якими судові розпорядники можуть складати протоколи про адміністративні правопорушення. Крім цього, існує колізія між обов'язком судових розпорядників ВАКС складати протоколи про адміністративні правопорушення за ст. 185-3 КУпАП та положенням ст. 258 КУпАП, яка передбачає випадки, коли такий протокол може не складатися. Обидва питання залишаються неузгодженими та потребують врегулювання.

10. Заходи із запобігання та виявлення корупції у ВАКС

В апараті ВАКС функціонує сектор з питань запобігання та виявлення корупції, а в управлінні з організаційного забезпечення АП ВАКС передбачено посаду головного спеціаліста з цих питань. Жодного повідомлення про порушення працівниками вимог антикорупційного законодавства до уповноваженого підрозділу станом на 31 січня 2020 року не надходило.

11 лютого 2020 року НАЗК погодив антикорупційну програму ВАКС на 2020 рік. Крім цього, НАЗК на сьогодні здійснює моніторинг та контроль за виконанням суддями ВАКС Віктором Ногачевським та Вірою Михайленко вимог ст. 36 Закону України «Про запобігання корупції» щодо запобігання конфлікту інтересів у зв'язку із наявністю підприємств чи корпоративних прав.

Під час моніторингу проаналізовано відомості Реєстру поданих суддями декларацій доброчесності та декларацій родинних зв'язків. Усі 38 суддів ВАКС вчасно подали відповідні декларації.

Для осіб, які хочуть повідомити про факти порушень вимог антикорупційного законодавства працівниками ВАКС і АП ВАКС, створені різноманітні канали для повідомлень (можливість їх надіслати на дві електронні пошти, у паперовому вигляді на поштові адреси або телефоном).

11. Стан забезпечення безпеки ВАКС

Належний рівень безпеки суддів, учасників судових процесів та інших відвідувачів Суду є основою для незалежного здійснення правосуддя. З 25 листопада 2019 року охорону ВАКС здійснює ССО. Контроль та пропуск осіб до приміщень ВАКС відбувається з чітким дотриманням «Порядку забезпечення безпеки, пропуску осіб до будівель (приміщень) ВАКС», а працівники ССО добросовісно виконують свої професійні обов'язки. Водночас під час моніторингу виявлено декілька випадків, коли працівники ССО не могли належним чином аргументувати учасникам судових засідань, значна частина з яких є адвокатами, причини та нормативно-правових підстав проведення огляду їхніх особистих речей, а також чітко роз'яснити їхні

обов'язки та правила пропуску осіб до ВАКС. Також потенційну небезпеку може мати те, що працівники ССО переважно не проводять огляд речей суддів та працівників апарату ВАКС, які входять до приміщень Суду.

12. Гарантії забезпечення безпеки суддів та членів їхніх сімей

Гарантії забезпечення безпеки суддів та членів їхніх сімей на сьогодні фактично не виконуються. Зокрема існує колізія між положеннями ч. 2 ст. 10 Закону України «Про Вищий антикорупційний суд», яка передбачає безумовне надання цілодобової охорони судді ВАКС, п. 4 ч. 1 ст. 162 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», яка передбачає, що ССО вживає необхідних заходів для забезпечення безпеки судді або членів його сім'ї виключно у разі надходження від судді відповідної заяви, та статтею 6 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», згідно з якою відповідні заходи щодо особистої охорони вживаються лише у разі встановлення даних, що свідчать про реальну небезпеку посягання на суддю або його близького родича. Цю колізію необхідно усунути.

Під час моніторингу також виявлено проблему з оснащенням особистого чи службового житла суддів ВАКС охоронною сигналізацією та кнопками тривожної сигналізації. Враховуючи, що охорону судді ВАКС, членів його сім'ї, а також охорону житла судді забезпечує ССО, то саме вона повинна забезпечити придбання вказаного обладнання через головного розпорядника коштів (ДСА).

13. Дисциплінарна практика ВРП щодо суддів ВАКС

Рішень про притягнення суддів ВАКС до дисциплінарної відповідальності за результатами розгляду дисциплінарних скарг ВРП не приймала. Всього на суддів ВАКС було подано 18 дисциплінарних скарг. Також не приймалося жодного рішення про надання згоди на затримання суддів ВАКС, утримання їх під вартою чи арештом. Офіс генерального прокурора повідомив, що не має жодних кримінальних проваджень, у яких би містилися дані про притягнення суддів ВАКС чи АП ВАКС до кримінальної відповідальності.

14. Випадки втручання у здійснення правосуддя

Робота суддів ВАКС, враховуючи соціальні, фінансові та інші можливості окремих підозрюваних і обвинувачених у корупційних злочинах, тісно пов'язана із підвищеним ризиком. Проте за більше ніж півроку роботи ВАКС впливу на суддів не було: суддею ВАКС подано лише одне повідомлення про спробу втручання в діяльність судді по здійсненню правосуддя, за результатами розгляду якого ВРП вирішила, що мав місце лише позапроцесуальний спосіб звернення до судді. Ще один суддя в ході опитування повідомив, що стороння особа намагалася влаштувати з ним зустріч і про щось поговорити, проте він одразу відмовився. Враховуючи, що подальших спроб вийти із суддею на контакт не було, він не повідомляв про цей випадок до ВРП.

Рекомендація №1. Верховній Раді України:

- Внести зміни до ст. 4 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» та включити ВАКС до переліку суб'єктів, які можуть бути управителями об'єктів державної власності.
- Доповнити статтю 221-1 КУпАП щодо можливості спеціалізованим судам розглядати справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 185-3 КУпАП (прояв неповаги до суду), а також поширити дію статті 185-3 КУпАП на випадки прояву неповаги до суду з боку будь-якого учасника судового провадження.
- Внести зміни до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» щодо виділення додаткових коштів на побудову нового або ремонт та реконструкцію виділеного приміщення для ВАКС.
- Виключити положення ч. 1 ст. 15 Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» щодо заборони розміщення АП ВАКС та судових палат ВАКС для здійснення правосуддя в першій інстанції в одній будівлі з метою сприяння ефективній роботі апарату ВАКС.
- Усунути колізію між положеннями ч. 2 ст. 10 Закону України «Про Вищий антикорупційний суд», яка передбачає безумовне надання цілодобової охорони судді ВАКС, п. 4 ч. 1 ст. 162 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», яка передбачає, що ССО вживає необхідних заходів для забезпечення безпеки судді або членів його сім'ї виключно у разі надходження від судді відповідної заяви, та статті 6 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», згідно з якою відповідні заходи щодо особистої охорони вживаються лише у разі встановлення даних, що свідчать про реальну небезпеку посягання на суддю або його близького родича.

Рекомендація №2. Кабінету Міністрів України:

- Забезпечити ВАКС протягом 2020 року постійним приміщенням та усунути невизначеність та ризик потенційного зовнішнього впливу чи тиску на роботу ВАКС через прийняття або неприйняття рішень щодо забезпечення тимчасовими приміщеннями.
- Вжити заходів із затвердження в наступних періодах бюджету ВАКС у обсязі, необхідному для належного розвитку відповідно до бюджетного запиту.

Рекомендація №3. Міністерству фінансів України:

- Розробити фінансові механізми для уможливлення передачі приміщення, яке розташовується за адресою просп. Перемоги, 41, від ДП «Антонов» до ВАКС.

Рекомендація №4. Раді суддів України:

- Внести зміни до Положення про автоматизовану систему документообігу суду, які б унеможливили випадки формування у ВАКС складу суду, що не відповідає вимогам ч. 12 ст. 31 КПК.
- Погодити новий зразок форменого одягу та знаків розрізнення працівників служби судових розпорядників у разі його розробки ДСА.

Рекомендація №5. Національній школі суддів України:

- Організувати для суддів обов'язкове підвищення кваліфікації з питань судочинства у сфері запобігання корупції, у тому числі із залученням представників міжнародних організацій, іноземних навчальних закладів.
- Проводити регулярне оцінювання суддів ВАКС з метою виявлення індивідуальних потреб судді щодо вдосконалення, стимулювання його до підтримання кваліфікації на належному рівні та професійного зростання.

Рекомендація №6. Державній судовій адміністрації України:

- Затвердити новий зразок форменого одягу та знаків розрізнення працівників служби судових розпорядників.
- Провести закупівлю сигналізації та тривожних кнопок для належного виконання ССО своїх обов'язків із забезпечення охорони суддів ВАКС, членів їхніх сімей, а також охорони їхнього житла.
- Привести пп. 5 п. 5 розділу III «Положення про порядок створення та діяльності служби судових розпорядників» у відповідність до п. 7-1 ст. 255 КУпАП.
- Проаналізувати та усунути прогалини законодавства щодо діяльності спеціалізованих судів (зокрема, щодо відсутності спеціалізованих судів у переліку органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 185-3 КУпАП).

Рекомендація №7. Службі судової охорони:

- Провести навчання щодо основних положень «Порядку забезпечення безпеки, пропуску осіб до будівель (приміщень) ВАКС», а також підстав проведення огляду особистих речей захисників.
- Забезпечити оснащення охоронною сигналізацією та кнопками тривожної сигналізації житло суддів ВАКС (після їх закупівлі ДСА).
- Забезпечити особисту охорону суддів ВАКС та членів їхніх сімей відповідно до положень ст. 10 Закону України «Про Вищий антикорупційний суд».
- Організувати навчання з метою підвищення рівня практичних навичок комунікації з представниками ЗМІ та органів правопорядку.

- Провести навчання з основ психологічної взаємодії при індивідуальній роботі з особами, які перебувають у порушеному емоційному стані чи мають ознаки неконтрольованої поведінки, відпрацювання методів уникнення та погашення конфліктних ситуацій.

Рекомендація №8. Вищому антикорупційному суду:

- Проаналізувати та врахувати в роботі результати опитування працівників апарату та суддів ВАКС щодо визначених тематик навчання, заходів із підвищення кваліфікації, рівня навантаження, проблемних моментів функціонування АСДС та канцелярії Суду тощо.
- Затвердити стратегію розвитку ВАКС на найближчі три-п'ять років.
- Продовжити термін оренди приміщень, в яких розміщений суд.
- Провести аудит діяльності апарату та оприлюднити його результати.
- Уніфікувати практику заповнення декларацій доброчесності суддями ВАКС з метою поширення практики реалізації суддями свого права наводити у декларації додаткові пояснення щодо наведених тверджень, зокрема щодо випадків потенційного або реального конфлікту інтересів в їх діяльності.
- Збільшити кількість штатних посад судових розпорядників відповідно до загальної кількості залів судових засідань у ВАКС та АП ВАКС.
- Затвердити Положення про дисциплінарну комісію апарату ВАКС.
- Забезпечити щомісячне оприлюднення статистичних даних, що характеризують діяльність ВАКС.
- Замовити доопрацювання програми, що дозволяла б судді прослухати запис судового засідання з комплексу відеофіксації безпосередньо в робочому кабінеті чи нарадчій кімнаті або помічнику при підготовці проектів судових рішень.
- Підвищити рівень взаємодії та комунікації між суддями та працівниками апарату ВАКС, які працюють у різних приміщеннях Суду.
- Провести навчання для секретарів та судових розпорядників щодо правил роботи з речовими доказами та документами – носіями інформації (зберігання, участь в огляді, опечатування в судовому засіданні тощо).
- Організувати навчання для судових розпорядників, секретарів судових засідань та інших працівників апарату з метою підвищення рівня практичних навичок комунікації з представниками ЗМІ та органів правопорядку під час проведення судових засідань, навчання з основ психологічної взаємодії при індивідуальній роботі з особами, які перебувають у порушеному емоційному стані чи мають ознаки неконтрольованої поведінки, відпрацювання методів уникнення та погашення конфліктних ситуацій.
- Впровадити спільний внутрішній мережевий чат та робочий гугл-календар.
- Створити бібліотеку Суду, у тому числі електронну, для забезпечення суддів нормативно-правовими актами, спеціальною науковою літературою, матеріалами судової практики.

- Облаштувати wi-fi-доступ в Суді для використання законодавчих баз даних суддями та відвідувачами, у тому числі під час судових засідань чи підготовки до них.
- Підвищити рівень комунікації з громадянами, надавати відповіді на суспільно важливі коментарі відвідувачів сторінки у соціальних мережах.

**Рекомендація №9. Громадським організаціям,
представникам проектів міжнародної технічної допомоги:**

- Продовжувати здійснювати та/або підтримувати проведення моніторингу процесу інституційної та організаційної розбудови ВАКС.